

- 11) oceniać jakość opieki pielęgniarskiej;
- 12) opracować programy promocyjne, profilaktyczne, terapeutyczne w zależności od potrzeb środowiska;
- 13) organizować i kierować samokształceniem pielęgniarek;
- 14) planować własny rozwój zawodowy.

3. Treści nauczania:

- 1) organizacja opieki pielęgniarskiej w nefrologii i dializoterapii;
- 2) cele, zadania i struktura organizacyjna ośrodków toksykologicznych i transplantologicznych, współpraca w zespole terapeutycznym;
- 3) problemy etyczno-deontologiczne w pracy pielęgniarki nefrologicznej;
- 4) koszty leczenia nerkozastępczego;
- 5) zasady sanitarno-epidemiologiczne ośrodków toksykologicznych i ośrodków transplantologicznych;
- 6) ocena i wsparcie pacjentów i ich rodzin w sytuacjach trudnych;
- 7) stany zagrożenia życia — działania pielęgniacyjno-terapeutyczne;
- 8) opracowanie standardów opieki pielęgniarskiej, budowanie standardów, ocena i analiza standardów, modyfikowanie standardów, ocena jakości opieki pielęgniarskiej w nefrologii i dializoterapii;
- 9) programy prewencyjne w zakresie nadciśnienia i infekcji układu moczowego;
- 10) programy edukacyjne pacjenta dializowanego;
- 11) teorie pielęgnowania w opiece nad pacjentem nefrologicznym;
- 12) proces pielęgnowania w praktyce, formułowanie diagnozy pielęgniarskiej;
- 13) edukacja pielęgniarek w okresie adaptacji zawodowej;
- 14) kierunki rozwoju pielęgniarstwa nefrologicznego;
- 15) stowarzyszenia profesjonalne.

MODUŁ II POSTĘPOWANIE ZACHOWAWCZE W SCHORZENIACH NEREK

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania profesjonalnej opieki nad pacjentem ze schorzeniami nerek leczonym zachowawczo i do udziału w programach edukacji zdrowotnej.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) omówić nowoczesne metody badań diagnostycznych stosowanych w chorobach nerek;
- 2) scharakteryzować objawy i skutki ostrej i przewlekłej niewydolności nerek;
- 3) rozpoznawać zaburzenia gospodarki wodno-elektrolitowej, kwasowo-zasadowej, wapniowo-fosforowej, niedokrwistości na podstawie objawów klinicznych i badań laboratoryjnych;
- 4) ustalać dietę w poszczególnych etapach przewlekłej niewydolności nerek;
- 5) aktywnie uczestniczyć w programach edukacyjnych mających na celu zapobieganie występowaniu chorób nerek;
- 6) określić metody rozwiązywania problemów pielęgniacyjnych pacjenta;
- 7) dobrać metody edukacji do indywidualnych potrzeb pacjenta z chorobami nerek;
- 8) ocenić ograniczenia fizyczne, psychiczne i społeczne w przewlekłych chorobach nerek i ich wpływ na pacjenta i jego rodzinę;
- 9) rozpoznać potrzeby pacjenta, dostosować model opieki pielęgniacyjnej do stanu pacjenta, zapobiegać powikłaniom;
- 10) udzielać wsparcia pacjentowi i jego rodzinie;
- 11) scharakteryzować kryteria i uczestniczyć w kwalifikacji pacjentów do różnych metod leczenia nerkozastępczego;
- 12) doradzić i pomóc pacjentowi w wyborze najefektywniejszej samoopieki;
- 13) realizować świadczenia pielęgniacyjne według przyjętych standardów;
- 14) koordynować prace zespołu terapeutycznego.

3. Treści nauczania:

- 1) nowoczesne metody diagnostyczne:
 - a) badania histopatologiczne,
 - b) cystografia,
 - c) badania obrazowe, cystoskopia, badanie ultrasonograficzne, tomografia komputerowa, rezonans magnetyczny, arteriografia substytucyjna;
- 2) ostra niewydolność nerek:
 - a) objawy i skutki ogólnoustrojowe,
 - b) monitorowanie stanu pacjenta,
 - c) zasady prowadzenia bilansu wodno-elektrolitowego,
 - d) leczenie farmakologiczne,
 - e) wskazania do leczenia nerkozastępczego w stanie ostrej niewydolności nerek;

- 3) przewlekła niewydolność nerek:
 - a) fazy niewydolności,
 - b) objawy zaburzeń funkcji nerek i konsekwencje ogólnoustrojowe,
 - c) zaburzenia gospodarki wodno-elektrolitowej, kwasowo-zasadowej, wapniowo-fosforanowej, niedokrwistość,
 - d) żywienie w poszczególnych etapach przewlekłej niewydolności nerek,
 - e) leczenie farmakologiczne,
 - f) klasyfikacja pacjentów do leczenia nerkozastępczego,
 - g) możliwości i ograniczenia leczenia zachowawczego;
 - 4) poradnictwo w zakresie przygotowania pacjenta, jego rodziny i środowiska do leczenia nerkozastępczego;
 - 5) rola pielęgniarki w koordynacji działań zespołu terapeutycznego;
 - 6) problemy psychologiczne, społeczne pacjentów przygotowujących do leczenia nerkozastępczego.
- 8) rozpoznać sytuację zagrożenia życia, zapobiegać powikłaniom;
 - 9) planować dietę chorych dializowanych;
 - 10) określić potrzeby pacjenta hemodializowanego i zaplanować indywidualną, długoterminową opiekę;
 - 11) scharakteryzować środki dezynfekcyjne używane w stacji dializ;
 - 12) koordynować działania mające na celu zapobieganie zakażeniom krwiopochodnym w stacji dializ;
 - 13) opracować i wdrożyć standardy opieki pielęgniarskiej w celu podnoszenia jej jakości;
 - 14) zastosować podstawowe zasady psychoterapii podtrzymującej.

3. Treści nauczania:

- 1) biofizyka i biochemia hemodializ;
- 2) wskazania i przeciwwskazania do zabiegu hemodializy (HD) — możliwości przeprowadzenia zabiegu;
- 3) budowa dializatora, błony dializacyjne i ich zastosowanie;
- 4) techniki stosowane w hemodializie (dializa sekwencyjna, modelowanie sodu i odwodnienia dializy „High-Flux”, hemodiafiltracja on-Line);
- 5) zabieg dializy:
 - a) przygotowanie aparatu i dializatora,
 - b) prowadzenie, nadzorowanie i dokumentowanie zabiegu,
 - c) rodzaje antykoagulacji,
 - d) dializa w trybie „ostrym”,
 - e) dializa w programie przewlekłym,
 - f) dializa ze względów toksykologicznych,
 - g) przygotowanie pacjenta fizyczne i psychiczne,
 - h) skuteczność leczenia hemodializą;
- 6) ostre powikłania hemodializy;
- 7) późne powikłania hemodializy;
- 8) ocena efektywności hemodializy, stan kliniczny pacjenta, interpretacja badań laboratoryjnych, modelowanie kinetyczne;
- 9) leczenie farmakologiczne chorych hemodializowanych;
- 10) planowanie diety chorych dializowanych;
- 11) środki dezynfekcyjne używane w stacji dializ (stacja uzdatniania wody, sterylizacja aparatów, reutilizacja dializatorów, dezynfekcja narzędzi, sprzętu, powierzchni);

MODUŁ III. HEMODIALIZA I INNE TECHNIKI OCZYSZCZANIA POZAUSTROJOWEGO

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania wszechstronnej, indywidualnej opieki nad pacjentem leczonym różnymi metodami hemodializ (hemofiltracja, hemodiafiltracja, hemoperfuzja, plazmaferesa).

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować zasady organizacji opieki nad pacjentem dializowanym;
- 2) przedstawić zasady współpracy oddziału dializ z oddziałem nefrologicznym, intensywnej terapii, ośrodkami transplantacyjnymi;
- 3) koordynować działanie zespołu terapeutycznego (lekarz, dietetyk, psycholog, konsultanci innych specjalności) w celu dostosowania opieki do potrzeb pacjenta;
- 4) prowadzić działalność edukacyjną pacjentów;
- 5) wykonywać sprawnie i skutecznie zabiegi: hemodializy, hemofiltracji, plazmaferazy, hemoperfuzji;
- 6) wskazać sposoby oceny skuteczności dializy;
- 7) scharakteryzować ostre i późne powikłania hemodializy;

- 12) koordynacja działań w zakresie zapobiegania zakażeniom krwiopochodnym wśród pacjentów i personelu w stacji dializ;
- 13) psychologiczne, socjalne, społeczne problemy chorych objętych przewlektym programem hemodializ;
- 14) edukacja pacjentów leczonych hemodializą;
- 15) podstawy psychoterapii w leczeniu nerkozastępczym;
- 16) organizacja pracy i wyposażenie oddziału hemodializ — specyfika pracy pielęgniarek;
- 17) standardy opieki pielęgniarskiej w leczeniu nerkozastępczym.

MODUŁ IV. DIALIZA OTRZEWNOWA

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do prowadzenia różnych form dializy otrzewnowej oraz rozpoznawanie indywidualnych potrzeb pacjenta dializowanego, zaplanowanie holistycznej opieki krótko- i długoterminowej.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) zaplanować i bezpiecznie przeprowadzić dializę otrzewnową zgodnie z indywidualnymi potrzebami pacjenta;
- 2) omówić różne techniki leczenia dializami otrzewnowymi oraz kliniczne wskazania i przeciwwskazania do stosowania tej formy leczenia;
- 3) aktywnie uczestniczyć w kwalifikacji pacjentów do różnych form dializy otrzewnowej;
- 4) wymienić i omówić skład płynu stosowanego do dializy otrzewnowej;
- 5) ocenić wydolność błony otrzewnowej;
- 6) rozpoznać fizyczne, psychiczne, socjalne potrzeby pacjenta oraz zaplanować indywidualną opiekę nad pacjentem dializowanym otrzewnowo;
- 7) scharakteryzować zasady zapobiegania infekcjom cewnika, otrzewnej;
- 8) udzielić wsparcia pacjentowi i jego rodzinie;
- 9) prowadzić czynne poradnictwo dla pacjentów dializowanych;
- 10) koordynować i modyfikować dietę pacjentów dializowanych;
- 11) koordynować pracę zespołu terapeutycznego;
- 12) określać możliwości pacjenta i jego rodziny w zakresie rozpoznawania powikłań i podejmowania stosownych działań.

3. Treści nauczania:

- 1) wskazania i przeciwwskazania do leczenia dializami otrzewnowymi;
- 2) rola pielęgniarki w kwalifikacji pacjentów do różnych form leczenia dializami otrzewnowymi;
- 3) rodzaje dializy otrzewnowej — dobór metody, dawki dializy;
- 4) dostęp do dializy otrzewnowej — metody implantacji cewników;
- 5) skład płynu do dializy otrzewnowej;
- 6) ocena wydolności błony otrzewnej;
- 7) powikłania infekcyjne — leczenie;
- 8) pielęgnacja chorego z zapaleniem otrzewnej;
- 9) chorzy z cukrzycą dializowani otrzewnowo;
- 10) monitorowanie diety chorych dializowanych otrzewnowo;
- 11) psychologiczne, socjalne i społeczne problemy pacjentów dializowanych otrzewnowo;
- 12) opieka nad pacjentem dializowanym otrzewnowo w domu i w szpitalu;
- 13) program edukacji pacjenta dializowanego w domu;
- 14) udział pielęgniarki w przygotowaniu warunków domowych do leczenia dializami domowymi;
- 15) ocena możliwości dializowania otrzewnowego w domu.

MODUŁ V. TRANSPLANTACJA NEREK

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania profesjonalnej opieki nad pacjentem przed i po zabiegu transplantacji nerki.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować etyczno-prawne aspekty transplantacji nerek;
- 2) scharakteryzować strukturę i zasady współpracy stacji dializ z ośrodkami transplantologii;
- 3) określić zasady kwalifikacji pacjentów do transplantacji nerek;
- 4) przygotować pacjentów (i rodzinę w przypadku dawcy rodzinnego) do przeszczepu;
- 5) zastosować wiedzę o leczeniu immunosupresyjnym w opiece nad pacjentem;

- 6) określić potrzeby pacjenta po przeszczepie i zapewnić mu pełną opiekę w zależności od indywidualnych potrzeb;
- 7) zaplanować opiekę nad pacjentem przed i po operacji;
- 8) podejmować działania mające na celu zapobieganie powikłaniom infekcyjnym;
- 9) modyfikować dietę pacjentów po przeszczepie nerek;
- 10) udzielać wsparcia pacjentowi i jego rodzinie w okresie przed i po transplantacji.

3. Treści nauczania:

- 1) problemy etyczno-prawne związane z przeszczepianiem narządów;
- 2) wskazania i przeciwwskazania do przeszczepu nerki;
- 3) kwalifikacja potencjalnego dawcy narządu, dawca rodzinny, pobieranie narządu ze zwłok;
- 4) zasady typowania tkankowego;
- 5) udział pielęgniarki w psychicznym i fizycznym przygotowaniu pacjenta do zabiegu przeszczepu nerki;
- 6) przeszczep nerki — aspekt chirurgiczny;
- 7) opieka pielęgniarska nad pacjentem leczonym immunosupresyjnie;
- 8) powikłania chirurgiczne, powikłania infekcyjne, odrzucanie przeszczepionej nerki, nawrót choroby pierwotnej w nerce przeszczepionej;
- 9) żywienie chorych po przeszczepie;
- 10) opieka nad pacjentem po przeszczepie nerki, okres kooperacyjny wczesny, opieka w poradni nefrologicznej.

MODUŁ VI. SPECYFIKA OPIEKI NEFROLOGICZNEJ NAD DZIECKIEM

1. Cel modułu

Wszechstronne przygotowanie pielęgniarki do sprawowania opieki nad dziećmi w przedziale od 0 do 16 lat, poddanymi różnym formom leczenia nerkozastępczego.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować objawy i przebieg chorób nerek u dzieci;
- 2) dokonać oceny zaburzeń czynnościowych i rozwojowych u dzieci w przebiegu przewlekłej choroby;

- 3) ocenić następstwa psychospołeczne niewydolności nerek u dziecka;
- 4) dokonać oceny przystosowania dziecka i jego rodziny do choroby;
- 5) dobrać najlepszy dla dziecka sposób przygotowania do badań diagnostycznych;
- 6) dokonać oceny sposobu odżywiania i pomóc w zaplanowaniu diety właściwej dla danego okresu rozwojowego i etapu choroby;
- 7) świadczyć kompletną i bezpieczną terapię nerkozastępczą (hemodializy, dializy otrzewnowe) w każdym przedziale wiekowym według przyjętych standardów;
- 8) nawiązać prawidłowe relacje z dzieckiem i rodziną na każdym etapie procesu leczenia;
- 9) dobrać i zastosować odpowiednie metody i techniki kontaktu terapeutycznego;
- 10) przygotować rodziców lub, jeżeli to możliwe, dziecko do samoopieki w stopniu dostosowanym do jego rozwoju psychicznego i fizycznego;
- 11) stymulować rozwój dziecka na miarę jego możliwości;
- 12) wskazać i uruchomić różne formy wsparcia dla rodziców.

3. Treści nauczania:

- 1) choroby nerek u dzieci;
- 2) wpływ przewlekłej choroby nerek na rozwój psychiczny, fizyczny i emocjonalny dziecka;
- 3) problem opieki nad dziećmi objętymi programem leczenia nerkozastępczego;
- 4) przygotowanie dziecka do badań diagnostycznych;
- 5) techniczne aspekty hemodializy i dializy otrzewnowej u dzieci;
- 6) leczenie dietetyczne;
- 7) psychologiczne aspekty przewlekłej terapii nerkozastępczej u dzieci;
- 8) rola rodziny, szkoły, rówieśników w procesie leczenia dziecka dializowanego;
- 9) organizacja opieki nad dzieckiem dializowanym oraz formy wsparcia;
- 10) organizacja pracy w pediatrycznej stacji dializ;
- 11) zadania pielęgniarki na oddziale dializ dla dzieci.

VI. Kwalifikacje kadry dydaktycznej

1. Organizator kształcenia zapewnia w przedmiotowej dziedzinie kształcenia wykładowców posiadających:

- 1) tytuł naukowy profesora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 2) stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 3) stopień naukowy doktora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów.

2. Wykładowcami mogą być osoby mające nie mniej niż pięcioletni staż zawodowy w dziedzinie będącej przedmiotem specjalizacji, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniają co najmniej jeden z warunków:

- 1) posiadają tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa;
- 2) posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa nefrologicznego;
- 3) posiadają specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny odpowiadającą dziedzinie pielęgniarstwa będącej przedmiotem specjalizacji;
- 4) posiadają ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień.

Załącznik nr 9

RAMOWY PROGRAM BLOKU SPECJALISTYCZNEGO SPECJALIZACJI W DZIEDZINIE PIELĘGNIARSTWA DIABETOLOGICZNEGO DLA PIELĘGNIAREK

I. Cel kształcenia

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania kompleksowej opieki nad pacjentem chorym na cukrzycę oraz do roli edukatora pacjentów i ich rodzin.

II. Czas trwania specjalizacji

1. Łączna liczba godzin wynosi 1 165 godzin dydaktycznych.

2. Łączna liczba godzin w bloku ogólnozawodowym wynosi 330 godzin.

3. Łączna liczba godzin w bloku specjalistycznym wynosi 835 godzin, w tym: część teoretyczna 240 godzin, część praktyczna 595 godzin.

III. Wykaz umiejętności będących przedmiotem kształcenia

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

1. Przedstawić strukturę organizacyjną opieki medycznej i pozamedycznej nad pacjentem z cukrzycą.
2. Omówić kierunki polityki zdrowotnej w zakresie prewencji cukrzycy.
3. Współuczestniczyć w diagnozowaniu i leczeniu chorych na cukrzycę.
4. Scharakteryzować kierunki leczenia cukrzycy.
5. Rozpoznać potrzeby i problemy zdrowotne chorego na cukrzycę.
6. Pomagać choremu w zaakceptowaniu jego choroby.
7. Rozpoznać i ocenić deficyt w zakresie możliwości samoopieki u chorego na cukrzycę, uświadomić

podopiecznemu rolę i znaczenie samoopieki w przebiegu choroby.

8. Zaplanować i zrealizować indywidualny plan pielęgnowania pacjenta z cukrzycą.

9. Wdrożyć chorego do samoleczenia.

10. Opracowywać programy wpływające na jakość życia chorych na cukrzycę.

11. Opracowywać i realizować programy profilaktyki cukrzycy.

12. Propagować prozdrowotny styl życia chorych na cukrzycę.

13. Wykorzystywać czynniki motywujące pacjenta do radzenia sobie z chorobą.

14. Edukować pacjenta chorego na cukrzycę w zakresie: stylu życia, samoobserwacji i samopielęgnacji celem zapobiegania powikłaniom, wykonywania wstrzyknięć insuliny oraz modyfikacji dawki.

15. Edukować rodzinę chorego w zakresie udzielania wsparcia i pomocy nieprofesjonalnej w sytuacjach nagłych.

16. Dobierać metody edukacji chorego w zależności od wieku, poziomu intelektualnego, uwarunkowań psychospołecznych.

17. Pełnić rolę nauczyciela innych pielęgniarek w zakresie pielęgnowania pacjentów z cukrzycą.

18. Zapoznać podopiecznego z zasadami diety cukrzycowej.

19. Zaplanować indywidualny plan żywienia dla poszczególnych chorych.

20. Tworzyć standardy w opiece nad chorym na cukrzycę i jego otoczeniem.

21. Komunikować się z chorym i jego otoczeniem.
22. Wspierać chorego i jego rodzinę w sytuacjach trudnych.

23. Monitorować programy edukacyjne z zakresu profilaktyki, pielęgnacji i leczenia cukrzycy.
24. Planować własny rozwój zawodowy.

IV. Plan nauczania

Lp.	MODUŁ	Teoria — liczba godzin	STAŻ		Łączna liczba godzin
			placówka	liczba godzin	
I	Zaawansowana praktyka specjalistyczna	30	—	—	30
II	Wybrane zagadnienia dotyczące cukrzycy osób dorosłych i dzieci	35	—	—	35
III	Żywienie chorych na cukrzycę	35	—	—	35
IV	Pielęgnowanie osób dorosłych chorych na cukrzycę	45	Poradnia cukrzycowa dla kobiet w ciąży Oddział chirurgiczny Oddział diabetologiczny Oddział dermatologiczny Poradnia diabetologiczna	35 35 105 35 105	360
V	Pielęgnowanie dzieci chorych na cukrzycę	35	Poradnia diabetologiczna dla dzieci Oddział diabetologiczny dla dzieci	70 35	140
VI	Opieka okofooperacyjna nad chorym na cukrzycę	15	Oddział chirurgii dziecięcej Oddział chirurgii dorosłych	35 35	85
VII	Edukacja chorych na cukrzycę	45	Ośrodek edukacji chorych na cukrzycę	105	150
Łączna liczba godzin		240		595	835

V. Program nauczania

MODUŁ I. ZAAWANSOWANA PRAKTYKA SPECJALISTYCZNA

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do pełnienia roli lidera w zakresie opieki diabetologicznej.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- wymienić cele i zadania ośrodków diabetologicznych;
- omówić rolę stowarzyszeń diabetologicznych w organizowaniu opieki nad chorym z cukrzycą;
- scharakteryzować czynniki warunkujące koszty społeczne leczenia cukrzycy;

4) omówić dynamikę rozwoju pielęgniarstwa diabetologicznego;

5) przedstawić organizację opieki pielęgniarstwa w diabetologii;

6) współpracować w zespole terapeutycznym;

7) prowadzić proces pielęgnowania;

8) oceniać i weryfikować jakość opieki pielęgniarstwa;

9) wykorzystać modele pielęgnowania w praktyce zawodowej pielęgniarki;

10) współpracować w budowaniu programów promocyjnych, profilaktycznych, terapeutycznych w zależności od potrzeb środowiska;

11) organizować i kierować samokształceniem pielęgniarek;

12) pomóc pacjentowi w rozwiązywaniu problemów, kierując się indywidualnym podejściem do człowieka.

3. Treści nauczania:

- 1) cukrzyca jako choroba społeczna i cywilizacyjna:
 - a) organizacja ośrodków diabetologicznych,
 - b) stowarzyszenia diabetologiczne (społeczne i profesjonalne),
 - c) koszty społeczne leczenia cukrzycy;
- 2) rozwój pielęgniarstwa diabetologicznego:
 - a) organizacja opieki pielęgniarstwa w diabetologii,
 - b) kierunki rozwoju pielęgniarstwa diabetologicznego,
 - c) doskonalenie zawodowe pielęgniarek diabetologicznych,
 - d) programy profilaktyczne i terapeutyczne;
- 3) współpraca w zespole terapeutycznym;
- 4) teorie pielęgnowania w opiece nad pacjentem diabetologicznym;
- 5) kompetencje zawodowe pielęgniarki specjalistki w dziedzinie pielęgniarstwa diabetologicznego;
- 6) proces pielęgnowania chorego na cukrzycę;
- 7) wszechstronność i indywidualizacja postępowania pielęgnacyjnego w stosunku do pacjenta chorego na cukrzycę;
- 8) ocena jakości opieki pielęgniarstwa w diabetologii.

MODUŁ II. WYBRANE ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE CUKRZYCY OSÓB DOROSŁYCH I DZIECI

1. Cel modułu

Poszerzenie i aktualizacja wiedzy na temat epidemiologii, etiologii, patogenezy, klasyfikacji oraz rozpoznawania i leczenia cukrzycy.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować sytuację epidemiologiczną dotyczącą cukrzycy;
- 2) podejmować działania umożliwiające większą wykrywalność cukrzycy bezobjawowej;
- 3) współpracować z osobami i instytucjami odpowiedzialnymi za politykę zdrowotną regionu w zakresie prewencji cukrzycy pierwotnej;
- 4) przeprowadzić prawidłowy wywiad pozwalający zgromadzić niezbędne informacje charakteryzują-

ce problemy zdrowotne chorych na cukrzycę w danym regionie;

- 5) wyodrębnić szczegółowe, typowe dla wybranej populacji zagadnienia epidemiologiczne dotyczące cukrzycy;
- 6) przedstawić zasady diety cukrzycowej;
- 7) omówić zasady opracowania schematu podawania insuliny;
- 8) scharakteryzować doustne preparaty hipoglikemizujące;
- 9) opisać mechanizmy działania poszczególnych preparatów insuliny i leków doustnych stosowanych w leczeniu cukrzycy;
- 10) określić poszczególne typy cukrzycy i podać ich charakterystykę;
- 11) wymienić kryteria rozpoznawania cukrzycy;
- 12) wyjaśnić mechanizm zaburzeń metabolicznych w cukrzycy;
- 13) interpretować objawy kliniczne i wyniki badań diagnostycznych;
- 14) ocenić stopień wyrównania cukrzycy na podstawie wyników badań biochemicznych i klinicznych;
- 15) współuczestniczyć w ocenie skuteczności leczenia cukrzycy I i II stopnia;
- 16) wskazać możliwości profilaktyki cukrzycy.

3. Treści nauczania:

- 1) epidemiologia cukrzycy:
 - a) wskaźniki: zapadalności, chorobowości, umieralności,
 - b) wpływ zewnętrznych cech populacji na wskaźniki epidemiologiczne;
- 2) etiologia i patogenesa cukrzycy typu I i II (bez otyłości i skojarzonej z otyłością), cukrzycy wtórnej;
- 3) klasyfikacja cukrzycy według Światowej Organizacji Zdrowia z 1997 r.;
- 4) symptomatologia:
 - a) objawy i przebieg cukrzycy zależnej od insuliny,
 - b) objawy i przebieg cukrzycy niezależnej od insuliny;
- 5) rozpoznawanie cukrzycy:
 - a) rozpoznawanie stanu przedcukrzycowego,
 - b) objawy kliniczne,

- c) wywiad rodzinny,
 - d) diagnostyka laboratoryjna;
- 6) zaburzenia metaboliczne u chorych na cukrzycę:
- a) zaburzenia przemiany węglowodanowej, tłuszczowej i białkowej,
 - b) wpływ działania hormonów na procesy metaboliczne kontrolowane przez insulinę;
- 7) leczenie cukrzycy:
- a) leczenie dietą — ogólne zalecenia dietetyczne, wymienniki węglowodanowe (obliczanie, tabele), należna masa ciała (obliczanie, prawidłowe wskaźniki w cukrzycy), technologia potraw, rozkład posiłków,
 - b) leczenie insuliną — rodzaje, sposoby, powikłania insulinoterapii,
 - c) doustne preparaty hipoglikemizujące,
 - d) leczenie skojarzone,
 - e) ocena skuteczności leczenia;
- 8) profilaktyka cukrzycy.

MODUŁ III. ŻYWIENIE CHORYCH NA CUKRZYCĘ

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do edukacji chorego na cukrzycę w zakresie prawidłowego odżywiania.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) omówić cele terapeutyczne diety cukrzycowej;
- 2) scharakteryzować zasady prawidłowego żywienia w cukrzycy;
- 3) określić zapotrzebowanie energetyczne w zależności od należnej masy ciała, wieku, płci i aktywności fizycznej;
- 4) dokonać oceny wartości odżywczych oraz kaloryczności składników w diecie chorego na cukrzycę;
- 5) omówić wpływ spożywania alkoholu na przebieg cukrzycy;
- 6) wymienić i omówić wpływ czynników warunkujących planowanie dietetyczne chorego na cukrzycę;
- 7) przygotować wzorcowy tygodniowy jadłospis dla pacjenta z uwzględnieniem jego stylu życia;
- 8) różnicować potrzeby żywieniowe w zależności od modelu leczenia cukrzycy i poziomu glikemii;
- 9) przedstawić wpływ technik kulinarnych na wartość odżywczą posiłków;
- 10) dostosować dietę w przypadku chorób współistniejących, ze szczególnym uwzględnieniem otyłości;
- 11) udzielać porad żywieniowych dostosowanych do możliwości i potrzeb pacjenta;
- 12) opracować program edukacyjny dotyczący żywienia chorego na cukrzycę.

3. Treści nauczania:

- 1) dieta jako integralna część terapii;
- 2) zasady racjonalnego żywienia w cukrzycy:
 - a) ocena zapotrzebowania energetycznego,
 - b) obliczanie wartości odżywczych składników pokarmowych,
 - c) wpływ wysiłku fizycznego na dietę,
 - d) wymienniki pokarmowe (węglowodanowe, białkowe, tłuszczowe),
 - e) wpływ spożywania alkoholu na poziom glikemii i przebieg cukrzycy;
- 3) planowanie diety z uwzględnieniem:
 - a) zapotrzebowania energetycznego,
 - b) zróżnicowania składników odżywczych,
 - c) rozkładu posiłków w zależności od sposobu leczenia,
 - d) należnej masy ciała,
 - e) aktywności fizycznej,
 - f) sytuacji szczególnych,
 - g) preferencji smakowych i kulturowych;
- 4) techniki kulinarne i ich wpływ na wartość odżywczą posiłków;
- 5) dieta chorego na cukrzycę w przypadku chorób współistniejących:
 - a) celiakii,
 - b) choroby zakaźnej,
 - c) zaburzeń łąknienia,
 - d) nadciśnienia tętniczego,
 - e) choroby wrzodowej,
 - f) hypolipidemii,
 - g) zatruc pokarmowych,
 - h) uszkodzenia mięszu nerek;
- 6) zasady konstruowania programów edukacyjnych w zakresie żywienia chorych na cukrzycę.

MODUŁ IV. PIELEGNOWANIE OSÓB DOROSŁYCH CHORYCH NA CUKRZYCĘ**1. Cel modułu**

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania opieki nad chorym na cukrzycę.

2. Wykaz umiejętności

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) wyjaśnić wpływ cukrzycy na funkcjonowanie organizmu;
- 2) określić wpływ stylu życia chorego na przebieg i leczenie cukrzycy;
- 3) wymienić zasady profilaktyki powikłań w przebiegu cukrzycy;
- 4) rozpoznawać ostre powikłania cukrzycy;
- 5) planować i realizować opiekę pielęgniarską nad chorymi w przebiegu ostrych powikłań cukrzycy;
- 6) planować i realizować opiekę pielęgniarską w przebiegu powikłań długotrwałej cukrzycy;
- 7) scharakteryzować przyczyny występowania w cukrzycy stanów zagrożenia życia;
- 8) rozpoznawać stany zagrożenia życia w przebiegu cukrzycy;
- 9) podejmować działania w przypadku wystąpienia stanów zagrożenia życia;
- 10) planować i realizować edukację kobiety ciężarnej chorej na cukrzycę;
- 11) podać docelowe kryteria wyrównania cukrzycy w odniesieniu do poszczególnych grup chorych;
- 12) zaplanować docelowe wskaźniki kontrolne w odniesieniu do poszczególnych grup chorych;
- 13) zaplanować, realizować i modyfikować proces pielęgnowania chorego;
- 14) dokonać korekty dawki insuliny krótkodziałającej w szczególnych sytuacjach;
- 15) współuczestniczyć w ocenie skuteczności leczenia cukrzycy I i II stopnia;
- 16) oznaczać glikemię, glikozurię, acetonurię i mikroalbuminurię za pomocą suchych pasków testowych;
- 17) posługiwać się glukometrami dostępnymi na rynku;
- 18) współuczestniczyć w wypracowaniu zasad współpracy interdyscyplinarnej w diabetologii.

3. Treści nauczania:

- 1) funkcjonowanie organizmu a cukrzyca;
- 2) wpływ stylu życia pacjenta na przebieg i leczenie cukrzycy:
 - a) wykonywany zawód,
 - b) aktywność fizyczna,
 - c) inne;
- 3) profilaktyka powikłań cukrzycy;
- 4) opieka pielęgniarska nad chorym w przebiegu ostrych powikłań cukrzycy:
 - a) kwasicy i śpiączki ketonowej,
 - b) kwasicy i śpiączki mleczanowej,
 - c) nieketonowej śpiączki hipermolalnej;
- 5) opieka pielęgniarska nad chorym w przebiegu powikłań długotrwałej cukrzycy:
 - a) retinopatii,
 - b) nefropatii,
 - c) stopy cukrzycowej,
 - d) kardiomiopatii,
 - e) encefalopatii,
 - f) osteopatii,
 - g) zmian skórnych i błon śluzowych,
 - h) paradontozy;
- 6) cukrzyca a ciąża:
 - a) ciąża u kobiety chorej na cukrzycę — planowanie ciąży, planowanie porodu, program opieki nad ciężarną, opieka okołoporodowa,
 - b) opieka nad ciężarną chorą na cukrzycę rozpoznaną w przebiegu ciąży,
 - c) opieka nad kobietą w ciąży chorą na cukrzycę ciężarnych;
- 7) inne problemy zdrowotne chorych na cukrzycę:
 - a) otyłość,
 - b) zakażenia,
 - c) choroby współistniejące;
- 8) problemy psychologiczne, rodzinne i społeczne chorych na cukrzycę;
- 9) badania doraźne poziomu glikemii za pomocą glukometru, suchych pasków testowych.

MODUŁ V. PIELEGNOWANIE DZIECI CHORYCH NA CUKRZYCĘ**1. Cel modułu**

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania opieki nad dzieckiem chorym na cukrzycę i jego rodziną.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) komunikować się z dzieckiem w różnych fazach rozwojowych oraz z jego rodziną;
 - 2) scharakteryzować metody edukacji dziecka chorego na cukrzycę zależnie od wieku i rozwoju emocjonalnego;
 - 3) wykorzystać czynniki motywujące dziecko do radzenia sobie z chorobą;
 - 4) dokonać pomiaru glikemii;
 - 5) podawać insulinę, wykorzystując różne sposoby, techniki i środki;
 - 6) nauczyć dziecko i opiekunów zasad postępowania się różnego typu aparatami do wstrzyknięć insuliny;
 - 7) scharakteryzować przebieg cukrzycy w zależności od faz rozwojowych dziecka;
 - 8) omówić powikłania cukrzycy typowe dla wieku rozwojowego;
 - 9) wymienić problemy psychospołeczne dzieci chorych na cukrzycę i ich rodzin;
 - 10) zaplanować i realizować proces pielęgnowania dziecka chorego na cukrzycę;
 - 11) edukować dziecko i rodziców w zakresie modyfikowania dawki insuliny i sposobu żywienia w okresie choroby współistniejącej oraz w szczególnych sytuacjach życiowych;
 - 12) opracować jadłospis dla dziecka w różnym wieku rozwojowym;
 - 13) wymienić wskaźniki jakości życia dziecka chorego na cukrzycę;
 - 14) wyjaśnić choremu dziecku i jego opiekunom znaczenie przestrzegania diety;
 - 15) wskazać przyczyny niepowodzeń w leczeniu cukrzycy wynikających z okresu dojrzewania oraz dysfunkcji rodziny i środowiska;
 - 16) wspomagać rodzinę chorego we wszystkich działaniach pielęgnacyjnych;
 - 17) współuczestniczyć w monitorowaniu efektów edukacji dziecka chorego na cukrzycę.
- a) uczenie dziecka i rodziców obliczania dawek insuliny,
 - b) uczenie dziecka i rodziców postępowania się sprzętem do wstrzyknięć,
 - c) uczenie dziecka i rodziców doraźnej kontroli poziomu glikemii,
 - d) dobór metod i środków,
 - e) ocena efektywności nauczania;
- 3) specyfika przebiegu cukrzycy wieku rozwojowego:
 - a) przyczyny, objawy, metody leczenia,
 - b) charakterystyka objawów hypoglikemii i hyperglikemii u dziecka,
 - c) wpływ wysiłku fizycznego na poziom glikemii,
 - d) zapobieganie hypoglikemii powysiętkowej,
 - e) pomiar glikemii,
 - f) technika iniekcji insuliny,
 - g) adaptacja dawek insuliny zależnie od aktualnej glikemii, trybu życia i nawyków żywieniowych,
 - h) postępowanie w sytuacjach szczególnych (wycieczki, wycieczki, przyjęcia),
 - i) nastolatki z cukrzycą (problem alkoholu, używek, antykoncepcji),
 - j) cukrzyca u noworodków, niemowląt, małych dzieci,
 - k) postępowanie w przypadku choroby współistniejącej,
 - l) szczepienia ochronne,
 - m) powikłania cukrzycy typowe dla wieku rozwojowego;
 - 4) żywienie dzieci chorych na cukrzycę:
 - a) akceptacja diety,
 - b) opracowanie jadłospisu dziecka w wieku przedszkolnym, szkolnym oraz młodzieńczym,
 - c) dobór diety w sytuacjach wyjątkowych,
 - d) aktywność ruchowa dzieci,
 - e) żywienie niemowląt;
 - 5) problemy psychosocjalne dzieci z cukrzycą i ich rodzin;
 - 6) jakość życia dzieci chorych na cukrzycę.

MODUŁ VI. OPIEKA OKOŁOOPERACYJNA NAD CHORYM NA CUKRZYCĘ

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do pełnienia opieki okołoperacyjnej nad dzieckiem i dorosłym chorym na cukrzycę.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) zaplanować opiekę pielęgniarską nad dzieckiem i dorosłym chorym na cukrzycę w okresie przed i po operacji;
- 2) omówić wpływ stresu, jakim jest operacja na wahania poziomu glikemii;
- 3) przygotować chorego do operacji z uwzględnieniem stosowanego leczenia;
- 4) monitorować glikemię w okresie okołoperacyjnym;
- 5) obsługiwać różne rodzaje pomp infuzyjnych;
- 6) przygotować roztwory insuliny o różnych stężeniach i właściwie obliczać ich przepływy;
- 7) zapobiegać powikłaniom w gojeniu się ran pooperacyjnych;
- 8) pielęgnować chorego w przypadku wystąpienia powikłań w gojeniu się ran pooperacyjnych;
- 9) przedstawić zasady prowadzenia rehabilitacji pooperacyjnej chorego na cukrzycę;
- 10) podejmować działania minimalizujące stres w okresie okołoperacyjnym;
- 11) edukować pacjenta w zakresie stosowania diety oraz aktywności fizycznej, ze względu na zmiany spowodowane zabiegiem operacyjnym;
- 12) współpracować z zespołami opiekującymi się pacjentami w okresie okołoperacyjnym.

3. Treści nauczania:

- 1) wpływ zabiegu operacyjnego na wystąpienie fizycznych i psychicznych czynników stresu:
 - a) zaburzeń równowagi metabolicznej,
 - b) zaburzeń równowagi płynów i elektrolitów;
- 2) zasady przygotowania chorego do operacji w zależności od zastosowanego leczenia cukrzycy;
- 3) pielęgnowanie pacjenta w zależności od jego stanu w okresie przedoperacyjnym i pooperacyjnym:
 - a) różnicowanie powikłań i zakażeń,
 - b) zapobieganie powikłaniom i zakażeniom,
 - c) odżywianie dojelitowe,
 - d) odżywianie pozajelitowe;
- 4) rehabilitacja wczesna i późna po operacji u chorych na cukrzycę;

- 5) wsparcie psychiczne w zakresie minimalizacji stresu;
- 6) przygotowanie pacjenta do dalszego leczenia po opuszczeniu szpitala.

MODUŁ VII. EDUKACJA CHORYCH NA CUKRZYCĘ

1. Cel modułu

Zapoznanie pielęgniarki z metodyką edukacji dzieci (ich rodzin lub opiekunów) oraz dorosłych chorych na cukrzycę.

Przygotowanie pielęgniarki do opracowywania i realizacji programów edukacyjnych dla chorych na cukrzycę.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) omówić zakres edukacji pacjenta z cukrzycą i jego rodziny lub opiekunów;
- 2) zróżnicować metody, formy i środki w edukacji, zależnie od wieku pacjenta oraz jego potrzeb i możliwości;
- 3) edukować chorego w zakresie poprawy jakości jego życia;
- 4) wskazać choremu metody i sposoby radzenia sobie z chorobą;
- 5) motywować pacjentów do podejmowania postaw i działań prozdrowotnych;
- 6) ocenić poziom wiedzy podopiecznych na temat choroby;
- 7) ocenić umiejętności podopiecznych w zakresie samoopieki i samopielęgnacji;
- 8) rozpoznać przyczyny niepowodzeń w samoopiece i zaplanować działania naprawcze ukierunkowane na poprawę jakości życia chorego;
- 9) motywować do skutecznej i sprawnej samokontroli oraz samoopieki w leczeniu własnej choroby;
- 10) dokonać analizy dzienniczka samokontroli i wspólnie z chorym rozwiązać jego problemy zdrowotne;
- 11) nauczyć chorego i (lub) rodzinę (opiekunów) oznaczać poziom glukozy we krwi i acetonu w moczu;
- 12) nauczyć chorego i (lub) rodzinę (opiekunów) wykonywania iniekcji insuliny;
- 13) nauczyć chorego korekty dawki insuliny w zależności od aktualnej glikemii, wysiłku fizycznego i posiłku, przy pomocy glukometrów i suchych pałków testowych;

- 14) udzielić porady żywieniowej oraz podać właściwe przykłady postępowania w różnych sytuacjach życiowych;
- 15) nauczyć chorego rozpoznawania objawów stanów zagrożenia życia występujących w cukrzycy i postępowania w przypadku ich wystąpienia;
- 16) opracowywać programy edukacyjne w odniesieniu do poszczególnych grup chorych z uwzględnieniem wieku, poziomu intelektualnego, stylu życia, warunków ekonomicznych, typu cukrzycy i metod leczenia;
- 17) oceniać skuteczność programu edukacyjnego.

3. Treści nauczania:

- 1) edukacja jako istotny element terapii w cukrzycy:
 - a) znaczenie edukacji w diabetologii,
 - b) cele edukacji zdrowotnej w cukrzycy,
 - c) edukacja formalna i nieformalna,
 - d) zespół edukacyjny w cukrzycy,
 - e) etapowość edukacji zdrowotnej na przykładzie cukrzycy,
 - f) czynniki wpływające na skuteczność edukacji,
 - g) metody oceny skuteczności nauczania,
 - h) dobór zasad, metod i środków w edukacji chorych na cukrzycę;
- 2) główne obszary edukacji pacjenta z cukrzycą:
 - a) cukrzyca,
 - b) technika podawania insuliny,
 - c) prawidłowe wstrzykiwanie leku,
 - d) umiejętność modyfikacji dawek leku w zależności od wyników pomiarów glukozy we krwi, odżywiania, aktywności fizycznej,
 - e) samodzielne badanie glukozy we krwi, glukozy i acetonu w moczu,
 - f) interpretacja wyników i analiza popełnionych błędów,
 - g) prowadzenie zeszytu samokontroli,
 - h) przyczyny i objawy niedocukrzenia,
 - i) zapobieganie i prawidłowe postępowanie w przypadku wystąpienia hypoglikemii,
 - j) przyczyny i objawy hyperglikemii,
 - k) zapobieganie i prawidłowe postępowanie w przypadku wystąpienia hyperglikemii,
 - l) zmiany w planie posiłków w zależności od podjętego wysiłku fizycznego,
 - m) znaczenie badań poziomu cukru we krwi przed i po wysiłku fizycznym,

- n) właściwe postępowanie w czasie nieplanowanego wysiłku fizycznego,
- o) postępowanie w czasie długotrwałego wysiłku oraz zagadnienia związane z uprawianiem sportu,
- p) zapobieganie przewlekłym powikłaniom w cukrzycy, w tym: pomiary ciśnienia tętniczego, pielęgnacja stóp, higiena osobista, kontrola masy ciała, okresowa kontrola lipidogramu oraz ocena dna oka,
- q) czynniki wpływające na „chwiejny” przebieg cukrzycy,
- r) postępowanie w czasie współistniejącej choroby,
- s) postępowanie w cukrzycy wieku podeszłego,
- t) znaczenie uwarunkowań psychospołecznych w edukacji pacjenta chorego na cukrzycę,
- u) grupy wsparcia dla osób chorych na cukrzycę,
- v) czasopisma dla osób chorych na cukrzycę,
- w) inne.

VI. Kwalifikacje kadry dydaktycznej

1. Organizator kształcenia zapewnia w przedmiotowej dziedzinie kształcenia wykładowców posiadających:

- 1) tytuł naukowy profesora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 2) stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 3) stopień naukowy doktora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów.

2. Wykładowcami mogą być osoby mające nie mniej niż pięcioletni staż zawodowy w dziedzinie będącej przedmiotem specjalizacji, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniają co najmniej jeden z warunków:

- 1) posiadają tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa;
- 2) posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa diabetologicznego lub w dziedzinie pokrewnej;
- 3) posiadają specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny odpowiadającą dziedzinie pielęgniarstwa będącej przedmiotem specjalizacji;
- 4) posiadają ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień.

Załącznik nr 10

RAMOWY PROGRAM BLOKU SPECJALISTYCZNEGO SPECJALIZACJI
W DZIEDZINIE PIELĘGNIARSTWA PEDIATRYCZNEGO DLA PIELĘGNIAREK**I. Cel kształcenia**

1. Przygotowanie pielęgniarki specjalistki, która będzie posiadać wiadomości teoretyczne i umiejętności praktyczne w zakresie:

- 1) rozpoznawania problemów pielęgnacyjnych, planowania oraz sprawowania opieki nad dzieckiem zdrowym i chorym z uwzględnieniem jego potrzeb biologicznych i psychologicznych;
- 2) edukacji zdrowotnej dziecka i rodziny;
- 3) efektywnej, samodzielnej pracy w związku z rozwiązywaniem problemów zdrowotnych i społecznych dzieci i młodzieży oraz współdziałania w tym zakresie z rodziną, szkołą oraz innymi instytucjami i organizacjami społecznymi.

II. Czas trwania specjalizacji

1. Łączna liczba godzin wynosi 1 204 godziny dydaktyczne.

2. Łączna liczba godzin w bloku ogólnozawodowym wynosi 330 godzin.

3. Łączna liczba godzin w bloku specjalistycznym wynosi 874 godziny, w tym: część teoretyczna 440 godzin, część praktyczna 434 godziny.

III. Wykaz umiejętności będących przedmiotem kształcenia

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

1. Ocenić poziom rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego dziecka w poszczególnych fazach rozwojowych.
2. Określić problemy pielęgnacyjne dziecka zdrowego i dziecka chorego.
3. Planować i realizować opiekę nad dzieckiem i rodziną oraz oceniać działania pielęgniarskie.
4. Określać priorytety opiekuńcze dziecka i jego rodziny.
5. Komunikować się z pacjentem, jego rodziną i w zespole terapeutycznym.
6. Stwarzać warunki godnego umierania i spokojnej śmierci.
7. Pozyskać pacjenta i jego rodzinę jako partnerów do współdziałania w procesie pielęgnowania.
8. Ocenić stan fizyczny i psychologiczny dziecka.
9. Określać zapotrzebowanie na wsparcie dla dziecka i jego rodziny.
10. Wskazać grupy wsparcia.

11. Przygotować dziecko i rodziców do samokontroli, samoopieki, samopielęgnacji.

12. Dobierać metody, techniki, treści przekazu do wieku i potrzeb odbiorcy.

13. Sporządzać konspekty zajęć.

14. Analizować wpływ czynników na przebieg rozwoju dziecka.

15. Propagować zachowania prozdrowotne.

16. Opracowywać programy w zakresie promocji zdrowia dziecka i rodziny.

17. Planować i realizować edukację zdrowotną oraz oceniać jej efekty.

18. Analizować dane statystyczne i demograficzne.

19. Tworzyć środowisko sprzyjające zdrowiu.

20. Prowadzić poradnictwo w zakresie żywienia noworodków, niemowląt, dzieci zdrowych i chorych.

21. Prowadzić poradnictwo w zakresie sprawowania opieki nad dziećmi z grup dyspanseryjnych.

22. Wykonywać szczepienia ochronne.

23. Zapobiegać rozprzestrzenianiu się zakażeń szpitalnych.

24. Zapobiegać powikłaniom u dzieci leczonych w szpitalu.

25. Zapobiegać negatywnym skutkom hospitalizacji dzieci.

26. Pomagać dziecku i rodzicom w kształtowaniu umiejętności radzenia sobie w zmienionej chorobą sytuacji życiowej.

27. Współpracować w zespole terapeutycznym w procesie diagnozowania i terapii.

28. Rozpoznać stan zagrożenia życia.

29. Przygotować dziecko do badań diagnostycznych i zabiegów leczniczych.

30. Wykonywać badania i zabiegi wynikające z ustalonej przez zespół terapeutyczny terapii.

31. Prowadzić rehabilitację przytóżkową i współuczestniczyć w rehabilitacji prowadzonej przez zespół rehabilitantów.

32. Opracowywać i wdrażać standardy opieki pielęgniarskiej nad dzieckiem i rodziną.

33. Oceniać poziom jakości opieki w dziedzinie pielęgniarstwa pediatrycznego.

IV. Plan nauczania

Lp.	MODUŁ	Teoria — liczba godzin	STAŻ		Łączna liczba godzin
			placówka	liczba godzin	
I	Podstawy pielęgniarstwa pediatrycznego	80	—	—	80
II	Pediatrica społeczna	25	Oddział psychiatrii dziecięcej Oddział odwykowy dla młodzieży	35 35	95
III	Opieka nad dzieckiem zdrowym	60	Oddział położniczo-noworodkowy Poradnia dziecka zdrowego Dom małego dziecka Żłobek Szkoła podstawowa Szkoła średnia	14 14 14 14 14	144
IV	Dziecko w chorobie ostrej i w stanach zagrożenia życia	80	Oddział patologii noworodka Oddział intensywnej terapii Oddział chirurgii pediatrycznej Oddział neuroinfekcji	35 70 35 35	255
V	Opieka nad dzieckiem z chorobą nowotworową	35	Oddział onkologiczny lub hematologiczny	35	70
VI	Opieka nad dzieckiem niepełnosprawnym	65	Oddział neurologiczny lub Dom pomocy społecznej dla dzieci	35	100
VII	Opieka nad dzieckiem przewlekle chorym i jego rodziną	95	Oddział wewnętrzny dla dzieci lub zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy	35	130
Łączna liczba godzin		440		434	874

V. Program nauczania

MODUŁ I. PODSTAWY PIELĘGNIARSTWA PEDIATRYCZNEGO

1. Cel modułu

Zrozumienie filozofii pielęgniarstwa dziecięcego.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować tendencje i kierunki rozwoju pielęgniarstwa pediatrycznego;
- 2) podjąć samodzielne lub wspólne badania w celu podnoszenia jakości świadczeń w opiece nad dzieckiem;
- 3) przygotować rodziców do korzystania z różnych form pomocy instytucjonalnej i pozainstytucjonalnej w opiece nad dzieckiem;
- 4) pracować w zespole interdyscyplinarnym;
- 5) zebrać informacje o dziecku;
- 6) rozpoznać potrzeby rozwojowe dziecka;
- 7) komunikować się z dzieckiem i jego rodzicami;
- 8) ocenić poziom rozwoju dziecka we wszystkich okresach rozwojowych;
- 9) rozpoznać i ocenić stan zaburzeń rozwojowych dziecka;
- 10) dokonać oceny zaburzeń lub ryzyka zaburzeń czynnościowych ze strony różnych układów i narządów;
- 11) dokonać oceny stanu odżywienia dziecka i ocenić stopień zaburzeń w odżywianiu;
- 12) formułować problemy zdrowotne dziecka i jego rodziny;
- 13) formułować cele opieki nad dzieckiem w różnych sytuacjach społecznych i zdrowotnych;
- 14) prowadzić dokumentację dziecka zdrowego i chorego;

- 15) wykonywać badanie dziecka zdrowego;
- 16) dobierać i realizować najkorzystniejszy dla dziecka sposób przygotowania do badań diagnostycznych;
- 17) współuczestniczyć w kształtowaniu środowiska wychowawczego i terapeutycznego dziecka;
- 18) udzielić wsparcia rodzicom w sprawach dotyczących rozwoju i wychowania ich dziecka;
- 19) realizować świadczenia pielęgnacyjne według przyjętych standardów;
- 20) opracować procedury postępowania pielęgnacyjnego.

3. Treść nauczania:

- 1) rozwój pediatrii jako specjalności medycznej;
- 2) organizacja opieki nad dzieckiem w Polsce; charakterystyka instytucji wychowawczych;
- 3) rodzina (struktura, funkcje, więzi, postawy rodzicielskie, oddziaływania wychowawcze);
- 4) rozwój:
 - a) pojęcia podstawowe (wzrastanie, dojrzewanie, norma rozwojowa),
 - b) czynniki rozwoju, etapy rozwoju, metody oceny rozwoju (fizycznego, dojrzewania kostnego, uzębienia, psychospołecznego), metody wspomagania rozwoju (stymulacja),
 - c) lęk i strach u dzieci, potrzeby dziecka (zaspokojenie, niedosyt);
- 5) rozwój anatomiczny i czynnościowy poszczególnych układów;
- 6) gospodarka wodno-elektrolitowa ze szczególnym zwróceniem uwagi na okres noworodkowy i niemowlęcy;
- 7) zasady farmakoterapii w pediatrii;
- 8) komunikowanie się z dzieckiem i jego rodzicami;
- 9) badania diagnostyczne i kliniczne dziecka (obserwacja, wywiad, badanie fizyczne, badania laboratoryjne, badania radiologiczne), badanie dziecka zdrowego, badanie dziecka chorego;
- 10) choroba sieroca (przyczyny, objawy, leczenie, zapobieganie);
- 11) ból u dzieci (ocena bólu, leczenie bólu, dorośli wobec cierpienia dzieci);
- 12) szpital (oddział) pediatryczny jako środowisko leczenia i wychowania;
- 13) zapobieganie zakażeniom na oddziałach pediatrycznych;
- 14) etyka w opiece pediatrycznej (wybrane aspekty);

- 15) charakterystyka wybranych objawów chorobowych u dzieci (wymioty, napady drgawkowe, sinica, duszność, żółtaczką, obrzęki, kwasica metaboliczna i oddechowa);
- 16) choroba dziecka jako sytuacja trudna;
- 17) hospitalizacja jako sytuacja trudna (reakcja na rozłąkę, mechanizmy obronne, formy pomocy dziecku i rodzicom, potrzeby dziecka chorego);
- 18) standardy opieki nad dzieckiem;
- 19) realizacja procesu pielęgnowania.

MODUŁ II. PEDIATRIA SPOŁECZNA

1. Cel modułu

Zapoznanie pielęgniarki z podstawowymi zagadnieniami pediatrii społecznej i organizacją opieki zdrowotnej nad populacją wieku rozwojowego.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować organizację opieki zdrowotnej nad populacją wieku rozwojowego w Polsce i na świecie;
- 2) określić najczęstsze problemy zdrowotne populacji wieku rozwojowego;
- 3) określić i zinterpretować wskaźnik umieralności niemowląt i umieralności okołoporodowej;
- 4) scharakteryzować i rozpoznać problemy społeczne populacji wieku rozwojowego;
- 5) zaplanować sposób postępowania w zakresie pomocy w rozwiązywaniu problemów społecznych dzieci, młodzieży i ich rodzin;
- 6) uzasadnić wpływ postaw rodzicielskich i metod wychowawczych na rozwój dziecka;
- 7) współpracować z instytucjami adopcyjnymi i opieką socjalną;
- 8) określić i zinterpretować podstawowe akty prawne w zakresie ochrony prawnej dziecka i rodziny.

3. Treść nauczania:

- 1) pojęcie pediatrii społecznej;
- 2) epidemiologia w medycynie wieku rozwojowego:
 - a) zachorowalność i umieralność oraz chorobowość najczęstszych chorób wieku rozwojowego,
 - b) umieralność niemowląt i umieralność okołoporodowa,
 - c) najczęstsze wady i schorzenia występujące u dzieci i młodzieży szkolnej;

- 3) problemy społeczne populacji wieku rozwojowego:
 - a) zaburzenia zachowania (moczenie, nadpobudliwość, inne),
 - b) niedostosowanie społeczne i jego przejawy (między innymi uzależnienia, subkultury młodzieżowe),
 - c) próby samobójcze,
 - d) zespół dziecka maltretowanego,
 - e) instytucjonalna i pozainstytucjonalna pomoc rodzinie,
 - f) organizacja i zadania placówek pomocy społecznej;
 - 4) dziecko w rodzinie:
 - a) postawy rodzicielskie i ich wpływ na osobowość dziecka,
 - b) metody wychowania w rodzinie i ich znaczenie dla rozwoju dziecka,
 - c) diagnoza rodzinna,
 - d) adopcja i rodziny zastępcze,
 - e) opieka socjalna i środowiskowa a problemy współczesnej rodziny;
 - 5) ochrona prawna dziecka i rodziny:
 - a) Konwencja o prawach dziecka,
 - b) Europejska karta praw dziecka w szpitalu,
 - c) Kodeks rodzinny i opiekuńczy.
- 3) ocenić stan noworodka;
 - 4) współuczestniczyć w planowaniu opieki nad noworodkiem matki zakażonej Human Immunodeficiency Virus (HIV) i wirusem zapalenia wątroby typu B;
 - 5) scharakteryzować wymogi dla „Szpitala Przyjawnego Dziecku” oraz pomagać rodzicom w umacnianiu więzi z dzieckiem;
 - 6) zapobiegać zakażeniom na oddziałach noworodkowych;
 - 7) diagnozować sytuację rodzinną i zaplanować pomoc rodzinie;
 - 8) edukować w zakresie racjonalnego żywienia;
 - 9) ocenić prawidłowość jadłospisu w żywieniu zbiorowym pod kątem ilościowym i jakościowym;
 - 10) scharakteryzować zasady żywienia niemowląt;
 - 11) promować karmienie naturalne;
 - 12) scharakteryzować szczepionki, zasady ich podawania, przechowywania i transportu;
 - 13) rozpoznawać odczyny i powikłania poszczepienne;
 - 14) wykonywać i dokumentować szczepienia obowiązkowe, w grupach ryzyka, zalecane i inne;
 - 15) wykrywać odchylenia w stanie zdrowia dzieci i młodzieży na podstawie badań przesiewowych;
 - 16) zaplanować działania pielęgnacyjne w postępowaniu poprzemiesiewowym;
 - 17) zaplanować pomoc w rozwiązywaniu problemów zdrowotnych dzieci;
 - 18) ustalać poziom wiedzy w zakresie zachowań zdrowotnych dzieci i młodzieży;
 - 19) zaplanować własne działania edukacyjne i określić ich skuteczność;
 - 20) scharakteryzować skutki niedostatków zachowań prozdrowotnych w zakresie rozwoju dziecka i ryzyka chorób.

MODUŁ III. OPIEKA NAD DZIECKIEM ZDROWYM

1. Cel modułu:

- 1) przygotowanie pielęgniarki do prowadzenia działań w zakresie ochrony i promowania zdrowia dzieci i młodzieży z uwzględnieniem metod, technik oraz środków dydaktycznych;
- 2) zapoznanie z zasadami racjonalnego żywienia dzieci i młodzieży;
- 3) przygotowanie do prowadzenia działań w zakresie opieki nad noworodkiem oraz dziećmi i młodzieżą szkolną;
- 4) przygotowanie do prowadzenia działań w zakresie szczepień ochronnych u dzieci i młodzieży.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować organizację opieki prenatalnej, perinatalnej i nad noworodkiem;
- 2) określić skutki działania czynników wpływających na rozwój płodu;

3. Treść nauczania:

- 1) organizacja opieki nad matką i dzieckiem zdrowym w Polsce — pojęcie profilaktyki nieswoistej i swoistej w pediatrii;
- 2) wychowanie zdrowotne dzieci i młodzieży:
 - a) pojęcie zdrowia i zachowań prozdrowotnych w pediatrii oraz skutki niedostatków zachowań prozdrowotnych dla zdrowia dzieci i młodzieży,
 - b) zachowania zdrowotne dzieci i młodzieży szkolnej w Polsce i na świecie,
 - c) zasady wychowania zdrowotnego stosowane w pracy z dziećmi i młodzieżą,

- d) program wychowania zdrowotnego w szkole oraz metody i formy oddziaływań edukacyjnych,
 - e) wybrane zagadnienia z dydaktyki w odniesieniu do dzieci i młodzieży;
- 3) szczepienia ochronne u dzieci i młodzieży:
- a) uodpornienie bierne i czynne, szczepienia obowiązkowe, w grupach ryzyka, zalecane i inne,
 - b) kalendarz szczepień,
 - c) ogólna charakterystyka szczepionek, surowic odpornościowych i immunoglobulin,
 - d) kształtowanie się odporności w przebiegu rozwoju osobniczego,
 - e) odczyny i powikłania poszczepienne,
 - f) zasady podawania, przechowywania i transportu szczepionek,
 - g) organizacja szczepień ochronnych w Polsce, ustawodawstwo;
- 4) żywienie dzieci i młodzieży:
- a) żywienie noworodków i niemowląt,
 - b) normy i zasady racjonalnego żywienia dzieci,
 - c) wymogi sanitarnohigieniczne w żywieniu,
 - d) zasady żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży, ocena jadłospisów;
- 5) opieka prenatalna:
- a) planowanie rodziny,
 - b) czynniki wpływające na rozwój płodu,
 - c) uwarunkowania wad wrodzonych,
 - d) organizacja opieki przedporodowej nad matką i jej dzieckiem;
- 6) opieka nad noworodkiem zdrowym:
- a) organizacja oddziałów położniczo-noworodkowych, „Szpital Przyjazny Dziecku”, organizacja porodów w domu,
 - b) ocena stanu noworodka po porodzie, fizjologia okresu noworodkowego, pielęgnacja noworodka,
 - c) zapobieganie zakażeniom w oddziałach noworodkowych,
 - d) opieka nad noworodkiem matki zakażonej HIV lub wirusem zapalenia wątroby typu B,
 - e) opieka nad noworodkiem w domu (współpraca z położną rodzinną);
- 7) metody oceny stanu zdrowia dzieci i młodzieży:
- a) cele, zadania i organizacja opieki medycznej nad uczniami,
 - b) problemy szkolne,

- c) diagnoza rodzinna,
- d) formułowanie problemów zdrowotnych dziecka (planowanie działań pielęgniarских w postępowaniu poprzemiesiowym): zaburzenia rozwoju fizycznego, nieprawidłowa ostrość wzroku, zez, zaburzenia słuchu, wady postawy, zaburzenia widzenia barw, podwyższone ciśnienie tętnicze krwi, bilanse zdrowia.

MODUŁ IV. DZIECKO W STANACH OSTRYCH I ZAGRAŻAJĄCYCH ŻYCIU

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania opieki pielęgniarской nad dzieckiem w stanach ostrych i zagrażających życiu.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) omówić organizację opieki nad dzieckiem w chorobie ostrej i w stanach zagrożenia życia;
- 2) oceniać stan ogólny dziecka;
- 3) udzielać pierwszej pomocy dziecku w stanach zagrożenia życia;
- 4) podejmować i prowadzić działania reanimacyjne;
- 5) zaplanować postępowanie z dzieckiem po skutecznej resuscytacji;
- 6) rozpoznać ostrą niewydolność krążeniową i oddechową;
- 7) rozpoznać inne zaburzenia zagrażające życiu;
- 8) ocenić stan gospodarki wodno-elektrolitowej i kwasowo-zasadowej;
- 9) stosować zasady postępowania w wyrównywaniu zaburzeń wodno-elektrolitowych i kwasowo-zasadowych;
- 10) zaplanować opiekę w okresie przed- i pooperacyjnym;
- 11) rozpoznać reakcję na ból i współuczestniczyć w planowaniu postępowania przeciwbólowego;
- 12) stosować różne techniki żywienia i dostrzegać ryzyko powikłań z nimi związanych;
- 13) komunikować się z dzieckiem, rodziną i zespołem terapeutycznym;
- 14) oceniać i wpływać na jakość opieki nad dzieckiem, grupą dzieci, populacją;
- 15) konstruować i modyfikować standardy opieki pielęgniarской.

3. Treści nauczania:

- 1) wybrane choroby układu krążenia:
 - a) wady wrodzone serca,
 - b) przełożenie wielkich pni tętniczych,
 - c) zespół Fallota,
 - d) koarktacja aorty,
 - e) przerwany łuk aorty,
 - f) wirusowe i bakteryjne zapalenie mięśnia sercowego,
 - g) niewydolność krążenia,
 - h) tamponada serca,
 - i) wtrzewienie serca,
 - j) choroba Kawasaki;
- 2) problemy pielęgnacyjne w chorobach układu krążenia;
- 3) problemy pielęgnacyjne po transplantacji serca;
- 4) wybrane choroby układu pokarmowego:
 - a) wady wrodzone,
 - b) krwawienia z przewodu pokarmowego,
 - c) ostra niewydolność wątroby,
 - d) biegunki ostre,
 - e) zespół krótkiego jelita,
 - f) zapalenie wyrostka robaczkowego,
 - g) wytrzewienie trzewi,
 - h) zarośnięcie przetyku i odbytu,
 - i) refluks żołądkowo-przetykowy,
 - j) niedrożność jelit,
 - k) choroba Hirschsprunga;
- 5) problemy pielęgnacyjne w wybranych chorobach układu pokarmowego:
 - a) postępowanie dietetyczne w biegunkach ostrych,
 - b) problemy pielęgnacyjne po transplantacji wątroby;
- 6) wybrane wady układu moczowo-płciowego:
 - a) wycisowanie pęcherza,
 - b) uszkodzenie zastawki cewki tylnej,
 - c) zespół brzucha śliwkowego,
 - d) skręt jądra, ostra niewydolność nerek,
 - e) kryza nadciśnieniowa, brzuszna,
 - f) zespół nerczycowy,
 - g) problemy pielęgnacyjne w wybranych wadach,
 - h) problemy pielęgnacyjne po transplantacji nerki;
- 7) wybrane choroby układu nerwowego:
 - a) wady rozwojowe,
 - b) zespół wzmożonego ciśnienia wewnątrzczaszkowego,
 - c) cytomegalia — postać mózgową,
 - d) neuroinfekcje (wirusowe i bakteryjne),
 - e) stany padaczkowe;
- 8) problemy pielęgnacyjne w wybranych chorobach układu nerwowego;
- 9) wybrane choroby ostre układu oddechowego:
 - a) wady wrodzone,
 - b) ostra niewydolność oddechowa,
 - c) zapalenia płuc;
- 10) wybrane problemy pielęgnacyjne w chorobach ostrych układu oddechowego;
- 11) choroby metaboliczne: zaburzenia ostre glikemii, wrodzony przerost nadnerczy, problemy pielęgnacyjne w chorobach metabolicznych i endokrynologicznych;
- 12) wybrane choroby zakaźne:
 - a) zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych,
 - b) zapalenie mózgu,
 - c) pneumocystoza,
 - d) wirusowe zapalenie wątroby;
- 13) problemy pielęgnacyjne w wybranych chorobach zakaźnych;
- 14) wstrząs:
 - a) określenie wstrząsu, przyczyny wstrząsu, rodzaje wstrząsów,
 - b) zaburzenia ogólnoustrojowe, rozpoznanie i ocena przebiegu wstrząsu,
 - c) postępowanie z dzieckiem we wstrząsie, powikłania;
- 15) zatrucia:
 - a) przyczyny i rodzaje zatruc,
 - b) postępowanie z dzieckiem zatrutym,
 - c) powikłania,
 - d) zapobieganie zatruciom;
- 16) urazy:
 - a) rodzaje urazów, rozległość urazów, ocena stanu dziecka,
 - b) postępowanie z dzieckiem po urazie,
 - c) powikłania,
 - d) zapobieganie urazom.

MODUŁ V. OPIEKA NAD DZIECKIEM Z CHOROBAJĄ NOWOTWOROWĄ**1. Cel modułu**

Poszerzenie i pogłębienie wiedzy z zakresu chorób nowotworowych u dzieci oraz postępowania diagnostycznego, leczniczego i opieki paliatywnej nad dzieckiem.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować najczęściej występujące u dzieci choroby nowotworowe;
- 2) dokonać oceny stanu klinicznego dziecka z chorobą nowotworową;
- 3) określić i udokumentować problemy zdrowotne wynikające z istoty choroby i leczenia;
- 4) planować postępowanie pielęgniarskie w stosunku do dzieci z chorobą nowotworową w zależności od wieku, stanu klinicznego i etapu leczenia;
- 5) zdobyć zaufanie dziecka i rodziny;
- 6) stosować psychoterapię podtrzymującą w stosunku do dziecka i rodziny;
- 7) przygotować (fizycznie i psychicznie) dziecko do zabiegów diagnostycznych i leczniczych;
- 8) rozpoznać reakcje na ból;
- 9) udzielić wsparcia dziecku i rodzinie;
- 10) wykorzystywać zasady opieki terminalnej i stwarzać warunki godnego umierania;
- 11) modyfikować dawkę leczniczą leku przeciwbólowego i leków łagodzących inne dokuczliwe objawy.

3. Treści nauczania:

- 1) epidemiologia chorób nowotworowych u dzieci;
- 2) najczęściej występujące choroby nowotworowe u dzieci:
 - a) ostra białaczka limfoblastyczna (all),
 - b) ziarnica złośliwa (choroba Hodgkina),
 - c) neuroblastoma, medulloblastoma,
 - d) guz Wilmsa,
 - e) retinoblastoma,
 - f) osteosarcoma, rabdomyosarcoma;
- 3) badania diagnostyczne w chorobach nowotworowych — przygotowanie fizyczne i psychiczne dziecka;
- 4) leczenie: chirurgiczne, farmakologiczne, radioterapia;

- 5) opieka pielęgniarska na oddziale dziecięcym onkologiczno-hematologicznym;
- 6) ból nowotworowy u dzieci — profilaktyka, leczenie;
- 7) kształtowanie się pojęcia śmierci u dzieci;
- 8) opieka terminalna;
- 9) pomoc instytucjonalna i pozainstytucjonalna;
- 10) ogólne założenia realizowane w opiece hospicyjnej;
- 11) problemy etyczne w hospicjum dla dzieci.

MODUŁ VI. OPIEKA NAD DZIECKIEM NIEPEŁNOSPRAWNYM**1. Cel modułu:**

- 1) przygotowanie pielęgniarki do rozwiązywania problemów fizycznych i psychospołecznych dzieci niepełnosprawnych i trudnej sytuacji ich rodziców;
- 2) poznanie ogólnych założeń rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) rozpoznać i określić problemy dziecka lub rodziców w sytuacji jego niepełnosprawności;
- 2) dokonać oceny stopnia możliwości samoobsługi dziecka;
- 3) scharakteryzować postawy rodzicielskie wobec dziecka niepełnosprawnego;
- 4) rozpoznać czynniki warunkujące przeżycia emocjonalne rodziców dziecka niepełnosprawnego;
- 5) organizować wspólnie z zespołem warunki sprzyjające pojawieniu się, utrzymaniu, zmianie lub zlikwidowaniu określonych zachowań dziecka lub rodziców;
- 6) zaplanować działania pozwalające na optymalny rozwój dziecka niepełnosprawnego;
- 7) kształtować motywację dziecka do samodzielnego podejmowania zadań;
- 8) kształtować pozytywne postawy społeczne wobec dzieci niepełnosprawnych;
- 9) organizować sytuacje pozwalające dziecku niepełnosprawnemu kontaktować się z innymi;
- 10) zastosować wybrane techniki terapeutyczne zgodnie z rozpoznaną sytuacją dziecka;
- 11) zapobiegać samodzielnie lub z innymi członkami zespołu wtórnym następstwom wynikającym z choroby podstawowej;

- 12) stawiać cele krótkoterminowe i długoterminowe w opiece nad dzieckiem niepełnosprawnym;
- 13) wskazać rodzicom lub dziecku różne formy wsparcia;
- 14) udzielać dziecku lub rodzicom potrzebnych informacji, uczyć metod postępowania (pielęgniacyjnych i rehabilitacyjnych);
- 15) sprawdzać i oceniać przygotowanie dziecka lub rodziców do samopielęgnacji.

3. Treści nauczania:

1) niepełnosprawność a jakość życia:

- a) przyczyny i rodzaje niepełnosprawności (wrodzone i nabyte),
- b) niepełnosprawność jako czynnik modyfikujący rozwój dziecka,
- c) niepełnosprawność nabyta jako czynnik dezorganizujący funkcjonowanie psychiczne i społeczne dziecka,
- d) sytuacja rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi (reakcje, etapy),
- e) przystosowanie do niepełnosprawności,
- f) wychowanie dziecka niepełnosprawnego — problemy, cele, czynniki warunkujące skuteczność działań wychowawczych: warunki materialno-bytowe, styl życia rodziny, postawy, organizacja życia rodzinnego,
- g) pomoc rodzinom dzieci niepełnosprawnych (instytucjonalne i pozainstytucjonalne formy pomocy, przepisy prawne dotyczące rodzin i dzieci niepełnosprawnych),
- h) rehabilitacja: ogólne założenia, cele, rodzaje, metody, współdziałanie pielęgniarki w usprawnianiu dziecka, działania psychopedagogiczne pielęgniarki pediatrycznej wobec dziecka niepełnosprawnego i jego rodziców, rola sprzętu rehabilitacyjnego w procesie usprawniania dzieci, sprzęt rehabilitacyjny stosowany w pediatrii;

2) dzieci niesprawne sensorycznie:

- a) dzieci niedowidzące i niewidome: przyczyny inwalidztwa wzrokowego, podział na grupy dzieci z uszkodzeniem wzroku, wpływ braku wzroku na rozwój dziecka, etapy w reakcji na utratę wzroku, specyficzne zachowanie dziecka niewidomego, potrzeby psychiczne dzieci niewidomych, ograniczenia w zakresie potrzeb poznawczych, kinestetycznych, społecznych, mechanizmy obronne, kompensacyjna rola innych zmysłów, możliwości rewalidacji i samoakceptacji, opieka nad dzieckiem niewidomym w okresie hospitalizacji, organizacja szkolnictwa i stan opieki nad dziećmi niedowidzącymi,
- b) dzieci z wadą słuchu: pojęcie głuchoty i jej przyczyny, wczesna diagnostyka, specyfika procesów poznawczych dziecka głuchego, adaptacja

społeczna dzieci głuchych, rozwijanie sprawności fizycznej i umiejętności samoobsługi dzieci głuchych, zakłady i szkoły specjalne dla dzieci głuchych, opieka nad dzieckiem głuchym w okresie hospitalizacji;

3) dzieci z niedorozwojem umysłowym:

- a) dzieci z niedorozwojem umysłowym: definicja i określenie przyczyn deficytów, klasyfikacja niedorozwoju, ocena stopnia zaburzeń: rozwoju fizycznego, psychicznego, społecznego, potrzeby, rozwój osobowości dziecka upośledzonego umysłowo, cele rehabilitacji, formy działalności dziecka głęboko upośledzonego, szkolnictwo specjalne,
- b) zespół Downa: epidemiologia, przyczyny, charakterystyka cech fizycznych, zmiana cech w miarę wzrastania dziecka, cechy osobowości, zachowania typowe dla dzieci z zespołem Downa, wychowanie, opieka nad dzieckiem z zespołem Downa w okresie hospitalizacji;

4) dzieci niesprawne ruchowo:

- a) opieka nad dzieckiem z porażeniem mózgowym: określenie przyczyn mózgowego porażenia dziecięcego, klasyfikacja, ocena stanu i stopnia zaburzeń (ruchu, odruchów, napięcia, zdolności motorycznych i adaptacyjnych, układu kostnego), ustalenie celów leczenia, postępowanie usprawniające, edukacja rodziców, przyrządy pomocnicze (ortezy, aparaty, buty ortopedyczne i inne), operacje ortopedyczne, współdziałanie specjalistów i placówek opiekuńczo-leczniczych, formy wsparcia,
- b) opieka nad dziećmi z defektami cewy nerwowej: wady dysgraficzne jako ważny problem zdrowotny i społeczny, epidemiologia, rokowanie, rodzaje, profilaktyka, postępowanie z noworodkiem (ogólne założenia wielospecjalistycznego leczenia: operacyjnego, usprawniającego), wodogłowie (objawy, leczenie chirurgiczne, ocena działania, powikłania), problemy urologiczne (pęcherz neurogeny), problemy ortopedyczne, problemy zdrowotne dzieci z wadami cewy nerwowej, współpraca z rodzicami w usprawnianiu dziecka (wsparcie, instruktaż),
- c) następstwa urazów rdzenia kręgowego: spastyczność i przykurcze (zapobieganie — ułożenia funkcjonalne, gimnastyka lecznicza), odleżyny (przyczyny, profilaktyka i leczenie), automatyzm pęcherza, wsparcie,
- d) następstwa guzów rdzenia,
- e) następstwa guzów mózgu i urazów czaszkowo-mózgowych — zespół psychoorganiczny,
- f) zanik rdzeniowy mięśni: choroba Werdnigera-Hoffmana, choroba Kugelberga-Welander (młodzieńcza): objawy, ocena wydolności czynnościowej, leczenie,
- g) dystrofia mięśniowa Duchenne'a: objawy, badanie, ocena czynnościowa kończyn, obręczy

barkowej i biodrowej, serca i układu oddechowego, postępujący charakter choroby, leczenie powikłań i poprawa jakości życia,

h) artrogrzyzoza: objawy, ocena sprawności dziecka, leczenie (zachowawcze, chirurgiczne i usprawnianie),

i) braki i ubytki kończyn;

5) reumatoidalne zapalenie stawów:

a) etiopatologia: zmiany w stawach (zakres ruchów), zmiany w mięśniach (ocena siły mięśniowej), zmiany w ścięgnach i kaletkach maziowych, zmiany w kościach,

b) rozpoznanie (badania laboratoryjne, ocena stopnia samodzielności),

c) postępowanie zmian,

d) leczenie zachowawcze (farmakologiczne, fizykalne, zapobieganie zniekształceniom, leczenie bólu).

MODUŁ VII. OPIEKA NAD DZIECKIEM PRZEWLEKLE CHORYM I JEGO RODZINĄ

1. Cel modułu

Przygotowanie do sprawowania opieki nad dzieckiem przewlekle chorym i jego rodziną.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować objawy i przebieg chorób przewlekłych;
- 2) ocenić stan ogólny dziecka;
- 3) dokonać oceny zaburzeń czynnościowych i rozwojowych;
- 4) dokonać oceny przystosowania dziecka lub rodziny do choroby;
- 5) ocenić następstwa psychospołeczne choroby przewlekłej u dziecka;
- 6) ocenić postawy rodzicielskie;
- 7) kontrolować ból i cierpienie dziecka;
- 8) okazać cierpliwość, spokój i szacunek dziecku i jego rodzicom;
- 9) pomóc rodzinie w reorganizacji życia domowego;
- 10) wskazać różne formy wsparcia dla dziecka i rodziców;
- 11) zaplanować i realizować edukację dziecka lub rodziców;
- 12) określić zakres samopielęgnacji w różnych okresach choroby i zapotrzebowania na opiekę profesjonalną;

13) wskazać objawy zagrażające życiu lub zdrowiu dziecka;

14) dokonać wyboru metod pielęgnacyjnych stosownie do warunków i miejsca;

15) formułować cele opieki nad dzieckiem;

16) stymulować rozwój dziecka na miarę jego możliwości;

17) wpływać na jakość życia dziecka z chorobą przewlekłą oraz jakość życia i funkcjonowanie jego rodziny.

3. Treści nauczania:

1) choroba przewlekła:

- a) definicja choroby przewlekłej,
- b) cechy choroby przewlekłej,
- c) fizyczne, psychiczne i społeczne skutki choroby przewlekłej,
- d) poczucie zagrożenia u dziecka i rodziców,
- e) fazy adaptacji do choroby,
- f) mechanizmy obronne i ich wartość terapeutyczna,
- g) wpływ choroby na przebieg rozwoju dziecka;

2) opieka pielęgniarska nad dzieckiem przewlekle chorym:

- a) udział pielęgniarki w eliminowaniu negatywnych konsekwencji psychologicznych choroby przewlekłej dziecka,
- b) formy opieki nad dzieckiem przewlekle chorym i jego rodziną (wielodyscyplinarność działań),
- c) edukacja dziecka lub rodziców jako ważny element opieki,
- d) znaczenie samoopieki lub samopielęgnacji dla samopoczucia dziecka i jego rodziny,
- e) problemy edukacyjne i wychowawcze dziecka przewlekle chorego, formy wsparcia;

3) wrodzone błędy metaboliczne: galaktozemia, fenylketonuria;

4) wybrane choroby układu oddechowego:

- a) dyskineza rzęsek (zespół Kartgenera),
- b) przewlekłe zapalenie oskrzeli,
- c) rozedma płuc,
- d) rozstrzenie oskrzeli,
- e) mukowiscydoza,
- f) astma;

5) wybrane choroby przewodu pokarmowego:

- a) choroba wrzodowa,
- b) choroba Crohna,

- c) wrzodziejące zapalenie jelita grubego,
 - d) biegunki przewlekłe,
 - e) cholestaza,
 - f) zespół Reye'a;
- 6) wybrane choroby układu sercowo-naczyniowego:
- a) wady wrodzone serca,
 - b) nadciśnienie tętnicze,
 - c) kardiomiopatia;
- 7) zaburzenia krwotoczne i zakrzepowe;
- 8) wybrane choroby układu moczowego:
- a) kłębkowe zapalenie nerek,
 - b) zespół nerczycowy,
 - c) przewlekła niewydolność nerek,
 - d) odpływ pęcherzowo-moczowodowy;
- 9) wybrane schorzenia endokrynologiczne:
- a) wrodzona niedoczynność tarczycy,
 - b) nadczynność tarczycy,
 - c) wrodzony przerost nadnerczy;
- 10) wybrane choroby układu nerwowego i mięśniowego: padaczka, zaburzenia ruchowe, encefalopatia, miopatie, miastenia;
- 11) alergia: katar sienny, alergia pokarmowa, wyprysk (alergiczne zapalenie skóry);
- 12) wybrane choroby układu immunologicznego:
- a) pierwotny niedobór odporności,
 - b) wtórny niedobór odporności,
 - c) Zespół Nabytego Upośledzenia Odporności (AIDS);
- 13) wybrane zagadnienia psychiatrii dziecięcej: autyzm wczesnodziecięcy, anoreksja, problemy psy-

chiatryczne w uszkodzeniach ośrodkowego układu nerwowego;

14) wybrane schorzenia ortopedyczne u dzieci:

- a) wrodzone zwichnięcie stawu biodrowego,
- b) skolioza,
- c) choroba Pertheza,
- d) zaburzenia mineralizacji tkanki kostnej i łącznej.

VI. Kwalifikacje kadry dydaktycznej

1. Organizator kształcenia zapewnia w przedmiotowej dziedzinie kształcenia wykładowców posiadających:

- 1) tytuł naukowy profesora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 2) stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 3) stopień naukowy doktora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów.

2. Wykładowcami mogą być osoby mające nie mniej niż pięcioletni staż zawodowy w dziedzinie będącej przedmiotem specjalizacji, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniają co najmniej jeden z warunków:

- 1) posiadają tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa;
- 2) posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa pediatrycznego, środowiska nauczania i wychowania;
- 3) posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie medycyny odpowiadającej dziedzinie pielęgniarstwa będącej przedmiotem specjalizacji;
- 4) posiadają ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień.

Załącznik nr 11

RAMOWY PROGRAM BLOKU SPECJALISTYCZNEGO SPECJALIZACJI W DZIEDZINIE PIELĘGNIARSTWA CHIRURGICZNEGO DLA PIELĘGNIAREK

I. Cel kształcenia

Przygotowanie wysoko wykwalifikowanej kadry pielęgniarek do profesjonalnego i nowoczesnego sprawowania opieki nad pacjentami ze schorzeniami leczonymi chirurgicznie, a także do sprawowania roli lidera zespołów, inicjowania i wdrażania zmian ukierunkowanych na poprawę jakości świadczonych usług oraz podejmowania działań zmierzających do rozwoju zawodowego.

II. Czas trwania specjalizacji

1. Łączna liczba godzin wynosi 1 190 godzin dydaktycznych.

2. Liczba godzin w bloku ogólnozawodowym wynosi 330 godzin.

3. Liczba godzin w bloku specjalistycznym wynosi 860 godzin, w tym w części teoretycznej 405 godzin, w części praktycznej 455 godzin.

III. Wykaz umiejętności będących przedmiotem kształcenia

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

1. Ocenić stan i sytuację psychospołeczną pacjenta leczonego chirurgicznie, wykorzystując możliwe źródła informacji.
2. Rozpoznać stan zagrożenia życia.
3. Rozpoznać problemy pielęgnacyjne pacjenta przed i po zabiegu operacyjnym.
4. Określić priorytety opiekuńcze w odniesieniu do pacjenta i grupy pacjentów leczonych chirurgicznie.
5. Zaplanować opiekę pielęgniarską krótko- i długofalową w okresie przed- i pooperacyjnym.
6. Zrealizować i ocenić działania pielęgniarskie.
7. Dobrać metody postępowania pielęgniarskiego indywidualnie do potrzeb chorego.
8. Modyfikować działania pielęgniarskie stosownie do zmieniającego się stanu pacjenta.
9. Przygotować chorego do różnych badań diagnostycznych i zabiegu operacyjnego.
10. Dobrać model organizacyjny opieki pielęgniarskiej do sytuacji pacjenta.
11. Prowadzić rehabilitację przytóżkową i współuczestniczyć w rehabilitacji realizowanej przez zespół interdyscyplinarny.
12. Wspierać pacjenta i jego rodzinę w chorobie i niepełnosprawności.
13. Wskazać grupy wsparcia społecznego dla pacjenta i jego rodziny.
14. Wdrażać standardy opieki pielęgniarskiej u chorych przed i po operacji.
15. Przygotować chorego po zabiegu operacyjnym do samoopieki i samopielęgnacji, a rodzinę do sprawowania opieki nieprofesjonalnej.

16. Mobilizować chorego do świadomego udziału w procesie leczniczo-pielęgnacyjnym.

17. Dobrać indywidualnie i stosować właściwe techniki kontaktu terapeutycznego z pacjentem.

18. Prowadzić edukację zdrowotną pacjenta w zdrowiu i w chorobie, dobierając właściwe metody i środki.

19. Przekonać pacjenta o konieczności stosowania leczenia dietetycznego oraz służyć mu radą i pomocą.

20. Opracować i koordynować programy profilaktyczne, promocyjne, lecznicze i rehabilitacyjne.

21. Doradzić pacjentowi i jego rodzinie jak zaopatrzyć się w sprzęt ortopedyczny.

22. Organizować i skutecznie realizować program własnego rozwoju zawodowego i zespołu współpracowników.

23. Dobierać treści, metody i formy doskonalenia zawodowego.

24. Zarządzać opieką pielęgniarską.

25. Ocenić jakość opieki pielęgniarskiej i zarządzać jakością tej opieki.

26. Określać problemy, które mogą być przedmiotem badań naukowych.

27. Wykorzystać badania naukowe w pielęgniarstwie do poprawy jakości opieki.

28. Interpretować obowiązujące przepisy prawne i wykorzystywać je do organizacji i realizacji opieki pielęgniarskiej.

29. Współpracować z osobami, instytucjami, a także w zespole interdyscyplinarnym dla zabezpieczenia niezbędnych warunków do realizacji pełnoprofilowej opieki pielęgniarskiej pacjentowi w szpitalu i w warunkach domowych.

30. Współuczestniczyć w opracowywaniu programów lokalnych w ochronie zdrowia.

IV. Plan nauczania

Lp.	MODUŁ	Teoria — liczba godzin	STAŻ		Łączna liczba godzin
			placówka	liczba godzin	
1	2	3	4	5	6
I	Wprowadzenie do chirurgii	105	Oddział chirurgii ogólnej (sala zabiegowa lub opatrunkowa)	35	140
II	Pielęgnowanie pacjenta na oddziale chirurgii ogólnej	90	Ambulatorium chirurgii ogólnej Oddział chirurgii ogólnej Chirurgia jednego dnia	35 35 35	195

1	2	3	4	5	6
III	Pielęgnowanie pacjenta na oddziale chirurgii urazowej i ortopedii	75	Ambulatorium chirurgii urazowej ¹⁾ Oddział chirurgii urazowej Oddział ortopedii	35 35 35	180
IV	Pielęgnowanie pacjenta ze schorzeniami serca, naczyń i płuc leczonego chirurgicznie	45	Oddział kardiochirurgii Oddział chirurgii naczyniowej ¹⁾ Oddział torakochirurgii	35 35 35	150
V	Pielęgnowanie pacjenta ze schorzeniami układu moczowego leczonego chirurgicznie	45	Oddział urologii	35	80
VI	Wybrane zagadnienia chirurgii wieku dziecięcego	45	Oddział chirurgii dziecięcej	70	115
Łączna liczba godzin		405		455	860

¹⁾ Zamiennie oddział chirurgii ogólnej szerokoprofilowej — wyłącznie jednorazowo.

V. Program nauczania

MODUŁ I. WPROWADZENIE DO CHIRURGII

1. Cel modułu

Zrozumienie wpływu urazu na organizm, pogłębienie wiedzy z zakresu nowoczesnej diagnostyki, żywienia, leczenia i usprawniania chorych poddanych leczeniu chirurgicznemu oraz wykorzystanie jej w działalności praktycznej.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować podział płynów ustrojowych i zapotrzebowanie człowieka na wodę;
- 2) scharakteryzować przyczyny zaburzeń gospodarki wodnej u chorego leczonego chirurgicznie;
- 3) rozpoznać objawy kliniczne odwodnienia;
- 4) dokonać bilansu płynów;
- 5) podać prawidłowe wartości stężenia anionów i kationów w surowicy krwi;
- 6) scharakteryzować preparaty krwiopochodne i krwiozastępcze oraz zasady ich podawania;
- 7) wymienić wskazania do przetoczenia krwi i preparatów krwiopochodnych;
- 8) przygotować krew i preparaty krwiopochodne do przetoczenia;
- 9) rozpoznać i odpowiednio postępować przy pojawieniu się objawów poprzetoczeniowych;
- 10) rozpoznać stan zagrożenia życia;
- 11) zapewnić drożność dróg oddechowych u chorego nieprzytomnego, z urazem kręgosłupa i w innych stanach zagrożenia życia;
- 12) podjąć reanimację metodą dwóch i jednego ratownika;
- 13) wyznaczyć miejsce do pośredniego masażu serca;
- 14) wykonać pośredni masaż serca;
- 15) wykonać defibrylację serca;
- 16) wykonać rękoczyn Heimlicha w przypadku aspiracji ciała obcego u przytomnego, nieprzytomnego, dorosłego i dziecka;
- 17) zinterpretować wyniki badań laboratoryjnych w kierunku zagrożenia życia;
- 18) scharakteryzować zaburzenia równowagi kwasowo-zasadowej;
- 19) scharakteryzować i różnicować objawy wstrząsu;
- 20) określić skutki niedożywienia;
- 21) wymienić wskazania do żywienia enteralnego i parenteralnego;
- 22) zaproponować dietę właściwą dla stanu klinicznego chorego;
- 23) dobrać i wykorzystać różne techniki karmienia chorych;
- 24) scharakteryzować żywienie parenteralne;
- 25) monitorować chorego żywionego parenteralnie;
- 26) pielęgnować chorego w zależności od metody i sposobu żywienia;
- 27) rozpoznać powikłania żywienia enteralnego i parenteralnego;

- 28) wymienić źródła kalorii w żywieniu pozajelitowym;
 - 29) przygotować chorego do zabiegu operacyjnego, uwzględniając rodzaj zabiegu operacyjnego i rodzaj znieczulenia;
 - 30) rozpoznać powikłania po znieczuleniu i objąć chorego opieką;
 - 31) ocenić ból i zastosować zlecone środki przeciwbólowe;
 - 32) wyjaśnić pojęcia: kalectwo, inwalidztwo, niepełnosprawność;
 - 33) wymienić i omówić etapy procesu rehabilitacji;
 - 34) scharakteryzować grupy inwalidztwa;
 - 35) wyjaśnić aspekty postaw ludzkich wobec niepełnosprawności i przeciwdziałać postawom negatywnym;
 - 36) zapoznać chorego i jego rodzinę z rodzajami sprzętu ortopedycznego, zasadami jego wypożyczenia lub zakupu;
 - 37) przedstawić podstawy prawne zaopatrywania się w sprzęt ortopedyczny;
 - 38) rozpoznać zmiany zachodzące w psychice chorego pod wpływem choroby, kalectwa oraz przeciwdziałać im za pomocą metod i środków oddziaływania psychoterapeutycznego;
 - 39) prowadzić ćwiczenia oddechowe i ocenić ich skuteczność;
 - 40) prowadzić i nauczyć pacjenta wykonywania ćwiczeń izometrycznych;
 - 41) rozpoznawać i rozwiązywać problemy psychospołeczne pacjentów po zabiegach okaleczających (np. amputacja kończyn, piersi, wyłonięcia stomii);
 - 42) wspierać emocjonalnie pacjentów w zakresie samoopieki i samoobsługi;
 - 43) prowadzić ćwiczenia ogólnokondycyjne;
 - 44) prowadzić ćwiczenia usprawniające z użyciem specjalnych przyrządów, szczególnie w zakresie samoobsługi;
 - 45) przygotować chorego do zabiegów i ćwiczeń rehabilitacyjnych oraz aktywnego współdziałania;
 - 46) przygotować pacjenta do różnego rodzaju zabiegów fizykoterapeutycznych;
 - 47) wykonać prawidłowo oklepywanie, masaż klasyczny, a także przygotować rodzinę chorego do kontynuacji zabiegu w domu;
 - 48) scharakteryzować zmiany inwolucyjne w przebiegu starzenia się i starości;
 - 49) ocenić sytuację chorego w wieku podeszłym i ustalić jego stan funkcjonalny;
 - 50) określić problemy zdrowotne chorego wynikające ze specyfiki schorzeń wieku podeszłego;
 - 51) rozpoznać zaburzenia w funkcjonowaniu psychospołecznym (funkcje procesów poznawczych, role społeczne);
 - 52) wymienić warunki farmakoterapii stosowanej w geriatricii;
 - 53) określić wpływ leków stosowanych w chirurgii na organizm człowieka w wieku podeszłym;
 - 54) rozpoznać problemy zdrowotne człowieka w wieku podeszłym w okresie przed- i pooperacyjnym;
 - 55) zaplanować opiekę nad człowiekiem w wieku podeszłym, zrealizować i ocenić podjęte działania;
 - 56) scharakteryzować aspekty kliniczne, prawne i etyczne pobierania narządów do przeszczepów;
 - 57) określić specyfikę opieki pielęgniarskiej nad dawką i biorcą narządu.
- ### 3. Treści nauczania:
- 1) krew, płyny ustrojowe:
 - a) krew, preparaty krwiopochodne i krwiozastępcze – przetaczanie, wskazania, technika, odczytny poprzetoczeniowe, przepisy prawne,
 - b) mechanizmy hemostazy w chirurgii — fizjologia i zaburzenia,
 - c) gospodarka wodno-elektrolitowa — podział i skład płynów ustrojowych, osmolalność, zespoły zaburzeń wodno-elektrolitowych, równowaga kwasowo-zasadowa,
 - d) wpływ urazu na ustrój,
 - e) wstrząs, rodzaje, objawy, różnicowanie, postępowanie;
 - 2) żywienie chorych w chirurgii:
 - a) zasoby energetyczne ustroju,
 - b) podstawowe zapotrzebowanie ustroju na składniki odżywcze,
 - c) zaburzenia metaboliczne pourazowe,
 - d) metody żywienia chorych w chirurgii (doustne, enteralne, parenteralne, wskazania, zasady, technika, rodzaje preparatów, monitorowanie biochemiczne, powikłania),
 - e) rola pielęgniarki w żywieniu chorych,
 - f) ocena stanu odżywienia chorego;
 - 3) reanimacja, znieczulenie i zwalczanie bólu:
 - a) reanimacja oddechowo-kръżeniowa metodą dwóch i jednego ratownika — udrożnienie dróg oddechowych, sztuczna wentylacja, pośredni masaż serca, farmakoterapia, elektroterapia, reanimacja niemowląt i dzieci,

- b) znieczulenie ogólne, regionalne — wskazania, przeciwwskazania,
 - c) przygotowanie chorego do znieczulenia, środki stosowane do znieczulenia ogólnego i regionalnego, opieka nad chorym po znieczuleniu,
 - d) patofizjologia bólu, rodzaje, leczenie farmakologiczne,
 - e) ból pooperacyjny, zapobieganie bólowi przewlekłemu, ocena bólu pooperacyjnego — skale, znieczulenie przewodowe, pozafarmakologiczne metody leczenia bólu — metody fizykoterapeutyczne, drażnienia receptorowe, psychoterapia;
- 4) nowoczesne metody diagnostyki i leczenia chirurgicznego:
- a) wybrane metody diagnostyczne w chirurgii (tomografia komputerowa, rezonans magnetyczny, diagnostyka ultrasonograficzna, badania angiograficzne, endoskopowe, scyntygraficzne, diagnostyka laboratoryjna),
 - b) nowoczesne metody leczenia chirurgicznego (laser, kleje, koagulacja podczerwieni, wchłanianie siatki z tworzyw sztucznych, laparoscopia, ultradźwięki),
 - c) wskazania, przeciwwskazania, powiktania pooperacyjne;
- 5) przeszczepy narządów:
- a) podstawy prawne transplantologii w Polsce,
 - b) rodzaje przeszczepów,
 - c) przygotowanie dawcy i biorcy do przeszczepu narządów,
 - d) opieka nad chorym po przeszczepie serca, nerek, wątroby,
 - e) problemy psychospołeczne chorych po przeszczepie narządu,
 - f) leczenie farmakologiczne i sanatoryjne;
- 6) rehabilitacja chorych leczonych chirurgicznie:
- a) wybrane zagadnienia dotyczące kalectwa, inwalidztwa, niepełnosprawności,
 - b) cele i zadania rehabilitacji,
 - c) etapy rehabilitacji,
 - d) rola i zadania pielęgniarki w procesie rehabilitacji kompleksowej,
 - e) zasady rehabilitacji oddechowej, efektywne oddychanie, oklepywanie, rozprężanie płuc,
 - f) ćwiczenia usprawniające — bierne, czynne, ogólnokondycyjne,
 - g) zabiegi fizykoterapeutyczne,
 - h) rehabilitacja psychologiczna i społeczna,
 - i) rehabilitacja chorych po amputacji kończyn — usprawnianie, protezowanie,
 - j) rehabilitacja osób po urazach — zapobieganie powikłaniom,
 - k) kinezyterapia u osób po zabiegach operacyjnych jamy brzusznej (wskazania, przeciwwskazania),
 - l) rehabilitacja kompleksowa chorych po zabiegach okaleczających (amputacji piersi i wyłonienu stomii);
- 7) odrębności wieku podeszłego:
- a) fizjologia starzenia się i starości,
 - b) specyfika patologii w geriatrici,
 - c) odmienność farmakoterapii geriatricznej,
 - d) najczęstsze schorzenia w wieku podeszłym leczone chirurgicznie,
 - e) przygotowanie osoby w wieku podeszłym do zabiegu i pielęgnacja pooperacyjna,
 - f) psychospołeczne aspekty opieki pielęgniarstwa nad chorymi w wieku podeszłym.

MODUŁ II. PIELĘGNOWANIE PACJENTA NA ODZIALE CHIRURGII OGÓLNEJ

1. Cel modułu

Objęcie profesjonalną opieką chorego z raną ostrą i przewlekłą oraz ze schorzeniami narządów jamy brzusznej, gruczołów wewnętrznego wydzielania leczonych chirurgicznie zgodnie z najnowszymi metodami i technikami działań pielęgniarstwa.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) ocenić i pielęgnować ranę pooperacyjną, uwzględniając jej rodzaj;
- 2) zdejmować szwy;
- 3) przestrzegać sposobów zapobiegania i rozprzestrzeniania się zakażeń chirurgicznych i wewnętrznie szpitalnych;
- 4) pobrać materiał do badań bakteriologicznych;
- 5) scharakteryzować chorego w ostrym stanie choroby leczonego na oddziale chirurgicznym;
- 6) scharakteryzować chorego w stanie przewlekłym choroby leczonego na oddziale chirurgicznym;
- 7) sklasyfikować nowotwory;
- 8) pielęgnować chorego z chorobą nowotworową, uwzględniając nowoczesne metody terapii nowotworów;
- 9) zmodyfikować doraźnie dawkę leczniczą leku przeciwbólowego;

- 10) wykonać badanie fizykalne umożliwiające wczesne wykrywanie chorób piersi;
- 11) propagować „Program Zwalczania Nowotworów Złośliwych u Kobiet w Polsce”;
- 12) przygotować pacjenta do badań diagnostycznych;
- 13) ocenić stan chorego po badaniach diagnostycznych i prowadzić obserwację;
- 14) wykonać testy diagnostyczne dla oznaczenia ciał ketonowych oraz glukozy we krwi i w moczu;
- 15) oznaczyć glikemię za pomocą glukometru;
- 16) stosować zabiegi z wykorzystaniem zimna i ciepła;
- 17) przygotować chorego do zabiegu operacyjnego wykonywanego w trybie nagłym i planowanym;
- 18) ocenić stan chorego po zabiegu operacyjnym i objąć go profesjonalną opieką;
- 19) rozpoznać ryzyko wystąpienia powikłań pooperyacyjnych;
- 20) usprawnić ruchowo chorego po zabiegu operacyjnym;
- 21) przygotować chorego i rodzinę do samopielęgnacji;
- 22) zaplanować i zrealizować działania edukacyjne ukierunkowane na chorego i jego rodzinę.

3. Treści nauczania:

- 1) rany i zakażenia w chirurgii:
 - a) rany — rodzaje, podział,
 - b) fazy gojenia się ran,
 - c) metody leczenia ran — pierwsza pomoc, uodparnianie, leczenie chirurgiczne,
 - d) pielęgnowanie chorego z raną odleżynową — ocena ryzyka odleżyn (skale), przyczyny odleżyn, ocena stopnia odleżyny, leczenie miejscowe z zastosowaniem nowoczesnych opatrunków, leczenie ogólne, profilaktyka przeciwoleżynowa,
 - e) zakażenia chirurgiczne – postępowanie,
 - f) zapobieganie zakażeniom szpitalnym,
 - g) zasady postępowania i opieki nad chorym z Wirusowym Zapaleniem Wątroby (WZW), Zespołem Nabytego Upośledzenia Odporności (AIDS) leczonym chirurgicznie;
- 2) choroby przewodu pokarmowego:
 - a) etiopatogeneza chorób przewodu pokarmowego,
 - b) przygotowanie chorego do badań diagnostycznych w schorzeniach przewodu pokarmowego,
 - c) ostre choroby przewodu pokarmowego — rozpoznanie, przygotowanie chorego do zabiegu

- operacyjnego, postępowanie w stanach zagrożenia życia,
 - d) przewlekłe choroby przewodu pokarmowego — rozpoznanie, przygotowanie do zabiegu operacyjnego,
 - e) pielęgnowanie chorego po zabiegu operacyjnym,
 - f) profilaktyka chorób przewodu pokarmowego;
- 3) choroby gruczołów wydzielania wewnętrznego:
 - a) etiopatogeneza chorób gruczołów wydzielania wewnętrznego,
 - b) przygotowanie chorego do badań diagnostycznych w schorzeniach gruczołów wydzielania wewnętrznego,
 - c) choroby tarczycy, kory nadnerczy — patofizjologia, objawy, zasady postępowania,
 - d) choroby trzustki leczone chirurgicznie,
 - e) opieka pielęgniarska nad chorym przed i po operacji,
 - f) profilaktyka chorób gruczołów wydzielania wewnętrznego;
 - 4) chirurgia onkologiczna:
 - a) epidemiologia chorób nowotworowych — umieralność i zachorowalność,
 - b) etiologia chorób nowotworowych,
 - c) patologia — klasyfikacja nowotworów, struktura nowotworów,
 - d) stany przedrakowe i rak przedinwazyjny,
 - e) przebieg choroby nowotworowej,
 - f) ocena stopnia zaawansowania choroby nowotworowej,
 - g) nowoczesne metody leczenia nowotworów — chirurgiczne, radiologiczne, chemioterapia, immunoterapia, powikłania leczenia,
 - h) problemy psychospołeczne chorych onkologicznie i ich rodzin,
 - i) analgezja sterowana,
 - j) „Program Zwalczania Nowotworów Złośliwych u Kobiet w Polsce” — założenia,
 - k) profilaktyka schorzeń nowotworowych.

MODUŁ III. PIELĘGNOWANIE PACJENTA NA ODZIALE CHIRURGII URAZOWEJ I ORTOPEDII

1. Cel modułu

Poznanie istoty zaburzeń ustrojowych w obrażeniach ciała, zasad udzielania pierwszej pomocy i transportu oraz objęcie profesjonalną opieką chorego z różnymi obrażeniami ciała.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) dokonać wstępnej oceny ciężkości urazów;
- 2) rozpoznać stan zagrożenia życia w obrażeniach ciała;
- 3) udzielić pierwszej pomocy w obrażeniach ciała;
- 4) ocenić i zapewnić drożność dróg oddechowych u chorego z urazem kręgosłupa i czaszkowo-mózgowym;
- 5) ocenić stan świadomości chorego z wykorzystaniem właściwych metod oceny, w tym według skali Glasgow;
- 6) zorganizować bezpieczny transport;
- 7) zastosować unieruchomienie przy złamaniach kości i zwichnięciach oraz przygotować chorego do transportu;
- 8) pielęgnować pacjenta nieprzytomnego;
- 9) zapobiegać zapaleniu płuc, odleżynom, zniekształceniom w stawach u chorych unieruchomionych i z ograniczoną aktywnością ruchową oraz u chorych nieprzytomnych;
- 10) prowadzić odżywianie chorego nieprzytomnego;
- 11) prowadzić bilans płynów i interpretować jego wyniki;
- 12) pielęgnować chorego z drenażem klatki piersiowej;
- 13) zastosować wybrany model opieki pielęgniarskiej w zależności od rodzaju urazu i stanu chorego;
- 14) ocenić stopień i powierzchnię oparzenia oraz podjąć działania lecznicze w ramach pierwszej pomocy przedlekarskiej;
- 15) opatrzyć oparzenia (do III° włącznie);
- 16) prowadzić rehabilitację przyłóżkową w celu zapobiegania powikłaniom wynikającym z unieruchomienia;
- 17) prowadzić usprawnianie ruchowe (siadanie, pionizacja, nauka chodzenia, nauka samoobsługi);
- 18) prowadzić aktywizację chorych z wykorzystaniem elementów terapii zajęciowej;
- 19) prowadzić instruktaż w zakresie hartowania i kształtowania kikuta amputowanej kończyny;
- 20) przygotować chorego do założenia gipsu lub wyciągu;
- 21) ułożyć chorego z opatrunkiem gipsowym;
- 22) obserwować chorego po zabiegu ortopedycznym;
- 23) ocenić ból pooperacyjny i zastosować środki i metody leczenia przeciwbólowego;
- 24) rozpoznać zaburzenia krążenia obwodowego i funkcji nerwów obwodowych u chorego w opatrunku gipsowym lub na wyciągu;
- 25) zastosować metody psychoterapii elementarnej;
- 26) rozpoznać problemy chorego na wyciągu i w opatrunku gipsowym, zaplanować, podjąć i ocenić opiekę;
- 27) wykonać ćwiczenia usprawniające bierne i czynne;
- 28) dobrać i zastosować odpowiedni sprzęt pomocniczy;
- 29) nauczyć chorego i jego rodzinę wykonywać ćwiczenia usprawniające w domu;
- 30) scharakteryzować metody leczenia ortopedycznego;
- 31) przewidzieć ryzyko wystąpienia powikłań u chorego w opatrunku gipsowym, na wyciągu i po zabiegu operacyjnym, znać sposoby zapobiegania im;
- 32) omówić metody odżywiania pacjenta z chorobą oparzeniową, nieprzytomnego, ze złamaną kończyną i po zabiegu ortopedycznym;
- 33) przygotować chorego do zabiegu operacyjnego w chirurgii urazowej i ortopedii;
- 34) rozpoznać, zaplanować, zrealizować i ocenić plan opieki nad chorym po urazie i po zabiegu operacyjnym;
- 35) rozpoznać problemy emocjonalne chorego po urazie i dobrać metody psychoterapii elementarnej;
- 36) założyć choremu cewnik urologiczny zewnętrzny;
- 37) określić zapotrzebowanie chorego na wsparcie;
- 38) ocenić możliwości rodziny w udzielaniu choremu wsparcia;
- 39) włączyć rodzinę do pielęgnowania chorego;
- 40) przygotować chorego i rodzinę do samoopieki w warunkach domowych.

3. Treści nauczania:

- 1) urazy czaszkowo-mózgowe, kręgosłupa i rdzenia kręgowego:
 - a) przygotowanie chorego do diagnostyki w obrażeniach czaszki, mózgu i kręgosłupa,
 - b) urazy czaszki — obrażenia powłok czaszki, złamanie czaszki,
 - c) urazy mózgu — wstrząśnienie, stłuczenie, pourazowy obrzęk mózgu, krwiaki pourazowe,
 - d) urazy kręgosłupa i rdzenia kręgowego,

- e) objawy, rozpoznanie, postępowanie w urazach czaszki, mózgu, kręgosłupa i rdzenia kręgowego,
 - f) opieka pielęgniarska nad chorym z urazem czaszki, mózgu, kręgosłupa,
 - g) ocena stanu przytomności — skala Glasgow, obserwacja parametrów życiowych, odżywianie, rozpoznanie i zapobieganie powikłaniom,
 - h) opieka pielęgniarska nad chorym z wycięciem czaszkowym,
 - i) rehabilitacja chorego po urazie kręgosłupa i rdzenia kręgowego;
- 2) urazy klatki piersiowej, brzucha i miednicy:
- a) przygotowanie chorego do diagnostyki urazów klatki piersiowej,
 - b) urazy ściany klatki piersiowej — odma opłucnowa, krwiak opłucnej,
 - c) stłuczenie płuca, serca,
 - d) uszkodzenie serca i dużych naczyń — tamponada osierdzia,
 - e) drenaże klatki piersiowej,
 - f) uszkodzenie wątroby, śledziony, jelit, trzustki, przepony — postępowanie,
 - g) urazy miednicy — złamania stabilne, niestabilne,
 - h) urazy nerek, pęcherza moczowego, cewki moczowej,
 - i) opieka pielęgniarska nad chorym z urazem klatki piersiowej, urazem brzucha i miednicy;
- 3) urazy kończyn:
- a) przyczyny i następstwa urazów kończyn,
 - b) uszkodzenia mięśni i ścięgien,
 - c) uszkodzenia nerwów obwodowych,
 - d) uszkodzenia naczyń obwodowych,
 - e) uszkodzenia stawów — zwichnięcia, skręcenia,
 - f) złamania kości kończyny dolnej i górnej — rodzaje, leczenie złamań kości, powikłania,
 - g) obrażenia kończyn — amputacja urazowa, zmiżdżenie,
 - h) opieka pielęgniarska nad chorym po urazie kończyn;
- 4) obrażenia termiczne, elektryczne i chemiczne:
- a) oparzenia: patofizjologia, podział i klasyfikacja oparzeń, ocena rozległości oparzenia, zaburzenia metabolizmu wskutek oparzeń i choroby oparzeniowej, pierwsza pomoc, leczenie ogólne i miejscowe, nowoczesne poglądy na leczenie oparzeń; przeszczepy skórne; pielęgnowanie chorego oparzonego,
 - b) odmrożenia: patofizjologia, podział, pierwsza pomoc, leczenie ogólne i miejscowe; pielęgnowanie chorego z odmrożeniami,
 - c) porażenia prądem: mechanizm porażen elektrycznych, działanie prądu na ustrój ludzki, uszkodzenia wywołane prądem, pierwsza pomoc, leczenie, pielęgnowanie chorego porażonego prądem;
- 5) chirurgia ortopedyczna:
- a) podstawy fizjopatologii, statyki i biomechaniki narządu ruchu,
 - b) wybrane choroby narządu ruchu,
 - c) metody leczenia (opatrunek gipsowy, wyciąg, redresje, blokady i nakłucia, metody leczenia operacyjnego),
 - d) przygotowanie chorego do operacji ortopedycznej,
 - e) pielęgnowanie chorego z kończyną na wyciągu, z opatrunkiem gipsowym i po zabiegu operacyjnym.
- #### MODUŁ IV. PIELĘGNOWANIE PACJENTA ZE SCHORZENIAMI SERCA, NACZYŃ I PŁUC LECZONEGO CHIRURGICZNIE
- ##### 1. Cel modułu
- Objęcie profesjonalną opieką pacjenta ze schorzeniami serca, naczyń krwionośnych i płuc leczonego chirurgicznie.
- ##### 2. Wykaz umiejętności wynikowych
- W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:
- 1) scharakteryzować schorzenia serca, naczyń tętniczych i żylnych oraz płuc leczone chirurgicznie;
 - 2) przygotować pacjenta do badań diagnostycznych;
 - 3) ocenić stan pacjenta po badaniach diagnostycznych i prowadzić obserwację;
 - 4) wykonać badanie elektrokardiograficzne (EKG) i rozpoznać zaburzenia zagrażające życiu pacjenta;
 - 5) wyjaśnić zasady działania krążenia pozaustrojowego;
 - 6) przygotować chorego do zabiegu operacyjnego prowadzonego na sercu, naczyniach tętniczych, żyłach oraz płucach;
 - 7) scharakteryzować defibrylację i kardiowersję;
 - 8) przygotować chorego do kardiowersji i prowadzić obserwację po zabiegu;
 - 9) wykonać defibrylację;
 - 10) ocenić wydolność oddechową metodą spirometrii;

- 11) wykonać pulsoksymetrię;
- 12) wykonać drenaż ułożeniowy zgodnie z zasadami;
- 13) stosować tlenoterapię;
- 14) ocenić stan chorego po zabiegu operacyjnym i ustalić priorytety opieki pielęgniarskiej;
- 15) realizować opiekę nad chorym po zabiegu operacyjnym, modyfikując plan w zależności od sytuacji chorego;
- 16) wyjaśnić zasady działania drenażu klatki piersiowej po zabiegu operacyjnym;
- 17) podłączyć i obserwować pracę drenażu ssącego;
- 18) prowadzić bilans płynów i zinterpretować wyniki;
- 19) prowadzić rehabilitację przyłóżkową w celu zapobiegania powikłaniom wynikającym z unieruchomienia;
- 20) usprawniać ruchowo chorego po zabiegu operacyjnym na otwartym sercu, po amputacji kończyny dolnej, po operacji żyłaków kończyn dolnych, po resekcji płuca;
- 21) przygotować kikut do protezowania;
- 22) przygotować pacjenta i rodzinę do samopielęgnacji;
- 23) zlecić rodzaj transportu chorego w zależności od stanu pacjenta;
- 24) przygotować chorego i jego rodzinę do profilaktyki schorzeń serca, płuc, tętnic, żyłaków kończyn dolnych;
- 25) prowadzić psychoterapię podstawową w stosunku do chorych, u których przeprowadzona będzie lub była operacja na otwartym sercu;
- 26) zaplanować i realizować edukację zdrowotną chorego i jego rodziny.

3. Treści nauczania:

- 1) chirurgiczne leczenie chorób serca:
 - a) etiopatogeneza chorób serca,
 - b) przygotowanie chorego do diagnostyki w kardiologii,
 - c) leczenie chirurgiczne chorób serca,
 - d) zasady przygotowania chorego do zabiegu oraz pielęgnowanie po zabiegu operacyjnym,
 - e) „Narodowy Program Ochrony Serca” — założenia;
- 2) chirurgia tętnic i żył:
 - a) etiopatogeneza chorób tętnic i żył,
 - b) przygotowanie chorego do diagnostyki chorób naczyń,

- c) chirurgiczne leczenie chorób tętnic i żył,
 - d) zasady postępowania pielęgniarskiego w chorobach tętnic i żył przed i po zabiegu operacyjnym,
 - e) zasady protezowania kikutu po amputacji kończyny dolnej,
 - f) sposoby reedukacji, resocjalizacji osób po amputacji kończyny dolnej,
 - g) zasady profilaktyki w chorobach tętnic i żył;
- 3) chirurgia klatki piersiowej:
 - a) etiopatogeneza chorób płuc,
 - b) przygotowanie chorego do badań diagnostycznych,
 - c) chirurgia w chorobach ściany klatki piersiowej,
 - d) chirurgia w chorobach opłucnej: zasady drenażu biernego i czynnego,
 - e) chirurgia w chorobach płuc,
 - f) zasady postępowania pielęgnacyjnego w różnych stanach chorobowych przed i po zabiegu operacyjnym,
 - g) profilaktyka chorób płuc.

MODUŁ V. PIELĘGNOWANIE PACJENTA ZE SCHORZENIAMI UKŁADU MOCZOWEGO LECZONEGO CHIRURGICZNIE

1. Cel modułu

Poznanie nowych tendencji w leczeniu i pielęgnowaniu chorych w schorzeniach urologicznych oraz wykorzystanie ich w praktyce pielęgniarskiej.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) obserwować objawy chorobowe ze strony układu moczowego i interpretować je;
- 2) ocenić stan ogólny chorego;
- 3) ustalić problemy pielęgnacyjne chorego ze schorzeniem urologicznym;
- 4) przygotować chorego do badań diagnostycznych chorób układu moczowego;
- 5) objąć opieką chorego w czasie i po badaniu diagnostycznym;
- 6) scharakteryzować leczenie najczęstszych chorób układu moczowego;
- 7) scharakteryzować metody leczenia nowotworów układu moczowego;
- 8) pielęgnować chorego w zależności od zastosowanej metody leczenia;